

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Richard Sabau

**Urážka hlavy státu v českém právním řádu v období první
republiky**

Diplomová práce

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Urážka hlavy státu v českém právním řádu v období první republiky vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 26. srpna 2019

.....

Richard Sabau

Poděkování:

Za konzultace a odborné vedení při zpracování diplomové práce bych rád touto cestou poděkoval
PhDr. Mgr. Jakubu Razimovi, Ph.D. et Ph.D.

Obsah:

Obsah.....	4
1 Úvod.....	6
1.1 Předmět výzkumu.....	6
1.2 Metody výzkumu.....	7
1.3 Cíl práce.....	7
2 Nástin historického vývoje urážky hlavy státu.....	9
2.1 Počátky trestní úpravy ochrany panovníka v Českých zemích.....	9
2.1.1 Právo zemské a městské.....	9
2.1.2 Obnovené zřízení zemské.....	10
2.2 Hrdelní řád Josefa I.....	11
2.3 Hrdelní řád Marie Terezie.....	12
2.4 Všeobecný zákoník o zločinech a trestech za ně.....	13
2.5 Trestní zákon z roku 1803 a Trestní zákon ze dne 27. května 1852.....	13
3 Právo a vznik Československé republiky.....	16
3.1 Organizace soudnictví v Československé republice.....	17
3.2 Trestní právo Československé republiky.....	18
3.3 Urážka hlavy státu před přijetím zákona na ochranu republiky.....	19
4 Urážka hlavy státu dle § 11 zákona č. 40/1923 Sb.	22
4.1 Pozadí a důvody přijetí zákona na ochranu republiky.....	22
4.2 Charakteristika ustanovení § 11 zákona na ochranu republiky a judikatura Nejvyššího soudu ČSR.....	24
4.2.1 K § 11 odst. 1 zákona na ochranu republiky.....	25
4.2.2 K § 11 odst. 2 zákona na ochranu republiky.....	28
4.2.3 K § 11 odst. 3 zákona na ochranu republiky.....	29
4.2.4 Závěrečná ustanovení zákona na ochranu republiky.....	30
5 Rozhodovací praxe Krajského soudu v Olomouci.....	32
5.1 Rozhodovací praxe před přijetím zákona na ochranu republiky.....	32
5.2 Aplikace § 11 zákona na ochranu republiky v rozhodovací praxi Krajského soudu v Olomouci.....	33
5.3 Souběh deliktů dle zákona na ochranu republiky.....	34
5.3.1 Rušení obecného míru.....	34
5.3.2 Šíření nepravdivých zpráv.....	35

5.3.3	Schvalování trestných činů	35
5.3.4	Výzva k neplnění zákonných povinností nebo k trestným činům.....	35
5.3.5	Důvody souběhu deliktů dle zákona na ochranu republiky.....	36
5.4	Trestání pachatelů.....	37
5.4.1	Výše trestu.....	38
5.4.2	Mimořádné právo zmírňovací.....	39
5.4.3	Zproštění viny	39
5.5	Objektivní stránka deliktu	41
5.5.1	Neznámí pachatelé a objektivní stránka deliktu	44
5.6	Charakteristika pachatelů a jejich motivace	46
5.6.1	Radikální levice.....	47
5.6.2	Nacionalismus	48
5.6.3	Monarchismus a katolictví.....	49
5.6.4	Motivace u osob podezřelých, obviněných a obžalovaných.....	50
5.6.5	Motivace a její srovnání.....	52
5.7	Shrnutí.....	53
6	Závěr.....	55
	Bibliografie.....	59
	Abstrakt	74
	Abstract	74
	Klíčová slova.....	75
	Key words	75

1 Úvod

Delikt urážky hlavy státu v českém právním řádu má na našem území velice bohatou historii. S jeho úpravou se setkáme již v jedněch z nejstarších právnických pramenech naší historie. Byť v období první republiky byl delikt urážky prezidenta oprávněně považován za delikt politický¹, ne vždy tomu tak v minulosti bylo.² Jak je nám známo, dnešní právní řád obdobný delikt již nezná, i když se v naší úpravě obdoba deliktu vyskytovala ještě po vzniku samostatné České republiky. Ten byl však z iniciativy prezidenta republiky zrušen. V tom můžeme spatřovat právě důvody politické, kdy v nově vzniklé demokratické republice nebylo pro takovou úpravu již místo. Nicméně i dnes se objevují názory, i když menšinové, prosazující znovuoobnovení tohoto institutu.³

Z toho důvodu je nasnadě se ptát, jak by se takový delikt mohl či měl uplatňovat v dnešní době, k čemuž nám dle mého názoru nejlépe poslouží úprava a rozhodovací praxe Československé republiky, a to v období první republiky. Sice bylo řečeno, že delikt urážky prezidenta byl upraven v našem právním řádu ještě poměrně nedávno a mohlo by se tak zdát, že tato pozdější úprava by byla pro výzkum deliktu vhodnější. Nelze však zapomínat, že se jednalo o období totality a principy našeho dnešního právního řádu se tak více blíží prvorepublikové právní úpravě než principům období pozdějšího. Úprava obsažená v období po sametové revoluci pak nebyla příliš využívána.

Pro pochopení tohoto deliktu však nesmí být zapomenuto na jeho historický vývoj, kterému se věnuji v úvodních kapitolách své práce. Tento vývoj nám může o deliktu mnohé říci, resp. zejména o tom, proč byl či je mnohdy chápán velice kontroverzně.

1.1 Předmět výzkumu

Výzkum se zaměřil na obecnou charakteristiku deliktu urážky prezidenta republiky dle § 11 zákona na ochranu republiky, a to s přihlédnutím k judikatuře Nejvyššího soudu Československé republiky. Především však na rozhodovací praxi Krajského soudu v Olomouci.

Předmětem výzkumu je tedy konkrétní aplikace ustanovení na ochranu cti prezidenta, a to zejména s ohledem na subjekty, které páchaly tuto trestnou činnost, na výši ukládaných trestů a v neposlední řadě na objektivní stránku tohoto činu, tedy jaká všechna jednání byla považována v praxi za trestná.

---

¹ Dr. Mířička ve svém článku v časopise *Právník* uvádí, že nelze zapomínat na skutečnost, že delikty v zákoně na ochranu republiky jsou delikty politické, tedy delikty snad ze všech nejožehavější. MÍŘIČKA, August. Poznámky k zákonu na ochranu republiky. *Právník*, 1923, roč. 62, č. 1923, s. 161.

² Za příklad si můžeme uvést období raného středověku, kdy delikt urážky panovníka nebyl ztotožňován s deliktem proti státu. MALÝ, Karel. *Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století*. Praha: Univerzita Karlova, 1989, s. 60.

³ BÍLKOVÁ, Veronika. Urážka hlavy státu jako trestný čin? *Právník*, 2018, roč. 157, č. 3, s. 169 – 186.

1.2 Metody výzkumu

Při výzkumu bude využito zejména specializované literatury, jiných odborných pramenů a judikatury Nejvyššího soudu Československé republiky formou studia a analýzy, ale rovněž bude provedena analýza jednotlivých rozhodnutí Krajského soudu v Olomouci, na základě kterých budou data statisticky zpracována a dále vybrána nejdůležitější rozhodnutí, co do jejich závěrů a vlivu na další rozhodovací praxi soudů, jakožto i na správné pochopení deliktu urážky prezidenta. To zejména s ohledem na objektivní stránku trestného činu.

Prvorepubliková pravidla aplikace daného deliktu je třeba zkoumat jak v teoretické, tak praktické rovině. Pro pochopení deliktu v teoretické rovině poslouží nejlépe studium specializované literatury, a to zejména komentářů význačných právních teoretiků, kteří nám pomohou pochopit vůbec základ dané právní úpravy. Díky tomu si lze jasně vymezit jednotlivé znaky skutkové podstaty deliktu, na které se poté lze zaměřit ve výzkumu praktické aplikace.

Nelze však zapomínat na to, že komentářová literatura je postupem času již ovlivněna rozhodovací praxí a různé teoretické přístupy vyjádřené v počátcích účinnosti zákona se mohou změnit v důsledku rozhodovací praxe. To zejména na základě judikatury Nejvyššího soudu, díky jejímuž poznání bude možné specifikovat nároky pro naplnění znaků skutkové podstaty, které stanovil zákonodárce a teorie.

V praktické rovině je pak výzkum prováděn analýzou jednotlivých rozhodnutí Krajského soudu v Olomouci. Z těch bude možné získat statistická data týkající se pachatelů, tj. zejména majetkové poměry pachatelů, jejich povolání, národnost a pohlaví, ale i vyznání nebo případné politické přesvědčení. Zároveň nám poskytnou i statistická data týkající se četnosti pravomocně odsouzených pachatelů nebo naopak osvobozených pachatelů, ale rovněž v kolika případech bylo nutné řízení zastavit, a z jakých důvodů.

V neposlední řadě by nám rozhodovací praxe Krajského soudu v Olomouci měla umožnit poznat objektivní stránku deliktu, kterou lze považovat pro pochopení deliktu urážky prezidenta republiky za stěžejní. To bude provedeno zejména výběrem těch jednání, která by se na první pohled mohla zdát jako nezpůsobilá pro naplnění objektivní stránky deliktu, ale samozřejmě se bude práce soustředit i na taková jednání, která lze bez dalšího považovat za urážlivá.

1.3 Cíl práce

Práce si za hlavní cíl klade pochopení předmětného institutu práva s ohledem na to, zda je taková úprava potřebná i v dnešní době, a zda má vůbec místo v demokratickém právním řádu,

anebo zda se jedná pouze o pohrobek z dob monarchie a ochrany panovníka, jak by se mohlo na první pohled zdát.

V užším měřítku má práce za cíl na příkladu rozhodovací praxe Krajského soudu v Olomouci zjistit, zda byl delikt (resp. celý zákon na ochranu republiky), jako delikt politický, namířen, jak je někdy uváděno, na komunistickou stranu a národnostní menšiny.⁴ Respektive, do jaké míry mohou být oprávněné výhrady proti zařazení politických trestných činů do právního řádu demokratického státu.

Lze mít pochyby nad tím, zda bude rozhodovací praxe Krajského soudu v Olomouci bohatá natolik, aby bylo možné vyvodit závěry ve vztahu ke komunistické straně, když k tomu by možná lépe posloužil výzkum celorepublikový. Nicméně se budu snažit v tomto ohledu vyvodit určité závěry.

Menšinou, proti které měl být zákon údajně namířen, je zejména menšina německá, jejíž nezanedbatelná část nebyla spokojena s politikou československé vlády a vlastně i s historickým vývojem vzniku Československé republiky. Výzkum hypotézy, že zákon byl namířen proti německé menšině na příkladu Krajského soudu v Olomouci se jeví jako vhodný, když dle sčítání lidu ze dne 15. února 1921 se v Olomoucké župě (dnes kraji) přihlásilo k československé národnosti 495 471 obyvatel a k národnosti německé 295 403 obyvatel.⁵ Poměr národnostního rozložení obyvatel se však v průběhu první republiky měnil, a to zejména ve prospěch československé národnosti. Dle sčítání lidu ze dne 1. prosince 1930 se již k československé národnosti přihlásilo 526 193 obyvatel a k německé národnosti 303 783 obyvatel.⁶

Tato data následně lze porovnat s výsledky výzkumu a zjistit, zda je poměr mezi odsouzenými pachateli německé a české národnosti v porovnání s poměrem rozložení obyvatelstva těchto národností stejný, nebo naopak vykazuje nápadný nepoměr. Z toho případně lze vyvodit určité závěry.

---

⁴ Antonín Klímek uvádí, že zákon na ochranu republiky byl zaměřen na „*revoluční levici, národnostní menšiny a vlastně i ľudáky*“. KLÍMEK, Antonín. *Velké dějiny země Koruny české: Svazek XIII., 1918 – 1929*. Praha: Paseka, 2000, s. 384. Posledními jmenovanými jsou myšleni podporovatelé a členové Hlinkovy slovenské ľudové strany. U těch nám však stěží z rozhodovací praxe Krajského soudu v Olomouci může vyplynout i vzdáleně jednoznačný závěr. K takovému závěru by musela být srovnána rozhodovací praxe jak slovenských, tak českých soudů, což je pro rozsah diplomové práce těžko zvládnutelné.

⁵ Data převzata z: TÓTH, Andrej, NOVOTNÝ, Lukáš, STEHLÍK, Michal. *Národnostní menšiny v Československu 1918-1938: Od státu národního ke státu národnostnímu?* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2012, s. 624.

⁶ Tamtéž, s. 626.

2 Nástin historického vývoje urážky hlavy státu

2.1 Počátky trestní úpravy ochrany panovníka v Českých zemích

Delikt urážky hlavy státu byl na našem území historicky upraven v mnohých pramenech, avšak pro potřeby pochopení vývoje tohoto institutu postačí zmínit jen některé z nejdůležitějších předpisů upravujících tuto otázku.

V období středověku stále přetrvával soukromý charakter trestního práva, jež se projevoval v uplatňování soukromé msty ze strany poškozeného nebo jeho nejbližších příbuzných namísto potrestání pachatele ze strany veřejné moci. Delikty nejsou mnohdy chápány jako protispolečenská jednání, ale jako jednání poškozující soukromé zájmy.⁷

Jinak tomu nebylo ani u útoku na panovníka. Až do 12. století nebyl tento delikt ztotožňován s útokem proti státu, ale byl považován pouze za útok na jeho rod a jedinou možností, jak pachatele potrestat, byla pomsta vládnoucím rodem.⁸

Následný vývoj trestního práva již směřoval k překonání soukromého charakteru trestního práva, a to u deliktů, které se dotýkaly veřejného zájmu. Z důvodu shledání veřejného zájmu na potrestání pachatele bylo zavedeno stíhání deliktů z úřední povinnosti. Je tomu tak i v případě útoku na panovníka, kterým byla chápána i vražda spáchaná před králem, která se trestala smrtí, ale dokonce i poranění spáchané před králem, které se trestalo utětím ruky.⁹ Od 16. století bylo stíhání z úřední povinnosti úkolem veřejného žalobce, který zasahoval nejen v zájmu panovníka, ale i v zájmu dalších osob a institucí.¹⁰

K trestněprávnímu zakotvení ochrany panovníka však formálně došlo až roku 1549, jež poskytovala ochranu jeho práv a výsad a rovněž i důstojnosti. Delikt byl nazván dle římskoprávního vzoru *crimen laese maiestatis*.¹¹

2.1.1 Právo zemské a městské

Ochrana panovníka byla obsažena hned v několika pramenech, a to jak v právu zemském, tak i městském. Do zemského práva byl delikt zakotven ve čtyřicátých letech 16. století v důsledku porážky stavů Ferdinandem I.¹² Obsažen byl následně i v posledním Zemském zřízení z roku 1564,

---

⁷ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 5 – 6.

⁸ MALÝ, Karel. *Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století*. Praha: Univerzita Karlova, 1989, s. 60.

⁹ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 5 – 6.

¹⁰ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 83.

¹¹ MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. Praha: Orac, 1995, s. 120.

¹² MALÝ, Karel. *Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století*. Praha: Univerzita Karlova, 1989, s. 61.

na které úzce navazovalo pozdější Obnovené zřízení zemské.¹³ V právu městském najdeme úpravu např. v Právu městském Království českého z roku 1579.¹⁴

Trestní proces v tomto období byl ovládán zásadou akuzačního (obžalovacího) procesu. Ten vycházel z presumpce nevinny a důkazní břemeno nesl žalobce. Obžalovanému byla poskytnuta stejná práva jako žalobci a řídil se principem rovnosti. To však platí zejména pro šlechtice. Procesní úprava byla modifikována úpravou hmotného trestního práva, která vycházela při klasifikaci trestní odpovědnosti z nerovného postavení stavovských skupin. Procesní úprava však důsledně rozlišovala, jaké postavení a úlohu má soudce, a jakou žalobce. Tím se zřetelně odlišuje od procesu inkvizičního, ve kterém je soudce, žalobce, ale i obhájce tatáž osoba.¹⁵

Obžalovací charakter procesu v zemském právu obecně neumožňoval užití tortury k vynucení přiznání. To bylo možné jen výjimečně. V městském právu však od 16. století tortura nabývala na významu. Nicméně v Koldínově zákoníku autor upozorňuje na relativní cenu přiznání vynuceného torturou. Obžalovaný se také mohl proti rozhodnutí o uložení tortury odvolat.¹⁶

V městském právu byl delikt urážky majestátu postaven jako nejdůležitější delikt proti státu. Obsahem bylo hned několik skutkových podstat, které se blíží spíše deliktu velezrady. Zajímavostí je, že osoba panovníka zde není přímo označena jako objekt ochrany na rozdíl od práva zemského. Nicméně dle doložitelných pramenů byla i ve městech osoba panovníka chráněna před verbálními útoky.¹⁷

2.1.2 Obnovené zřízení zemské

V pozdější době nalezneme delikt urážky panovníka v Obnoveném zřízení zemském vydaném roku 1627. Vzhledem k historickým událostem, tj. porážce stavovského povstání, byl delikt pojímán mnohem širěji a rovněž byl přísněji trestán. Delikt urážky panovníka byl v tomto zákoníku zcela klíčový, kdy účelem kodifikace bylo především obnovení a upevnění královské moci a zamezit případnému dalšímu stavovskému odporu proti panovníkovi.¹⁸

Delikt v Obnoveném zřízení zemském opět svou podobou připomíná spíše delikt velezrady. Pachatel se například dopustil deliktu tím, že zpochybňoval dědičné právo panovníka nebo svolal krajské či zemské sněmy, což bylo výhradním právem panovníka. Dále bylo trestným i například

---

¹³ MALÝ, Karel. *Tři studie o trestním právu v českých zemích v 17. a v první polovině 18. století*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, s. 83.

¹⁴ MALÝ, Karel. *Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století*. Praha: Univerzita Karlova, 1989, s. 62 – 63.

¹⁵ MALÝ, Karel. *Tři studie o trestním právu v českých zemích v 17. a v první polovině 18. století*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, s. 24.

¹⁶ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přepracované vydání. Praha: Leges, 2010, s. 120 – 121.

¹⁷ MALÝ, Karel. *Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století*. Praha: Univerzita Karlova, 1989, s. 62 – 63.

¹⁸ KOUPIL, Ondřej a kol. *Prameny ke dějinám trestního práva v českých zemích v období absolutismu: sborník*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018, s. 171.

vytváření opozice na sněmu nebo zákonodárná iniciativa, jež rovněž náležela panovníkovi. Trestem za tato provinění byla ztráta cti, konfiskace majetku, a dokonce i trest smrti.¹⁹

Obnovené zřízení zemské však zavedlo i výrazné změny v procesním právu. Jednou z nejdůležitějších změn bylo zavedení oficiality v trestním řízení a úředníci tak byli povinni zahajovat trestní řízení i bez návrhu. Podání soukromé žaloby v trestních věcech se stalo výjimečným. Postupně mizí obžalovací princip a je nahrazován inkvizičním (vyhledávacím) principem. V průběhu 18. století pak inkviziční princip zcela převládl.²⁰

2.2 Hrdelní řád Josefa I.

Hrdelní řád Josefa I. neboli Nové právo útrpné a hrdelní pro Království české, Markrabství moravské a Knížectví slezské, zkráceně Josefina, byl vyhlášen roku 1707. Jednalo se o první kodifikaci trestního práva pro všechny korunní země, který byl v platnosti až do roku 1767 a navazovala na něj pozdější tereziánská kodifikace.²¹ Přijetím Josefíny skončilo období samostatného trestního práva Českého království a rovněž tak dvojkolejnost práva zemského a městského. Nicméně právo zemské i městské zůstaly částečně v platnosti jako prameny podpůrné. Tereziánou z roku 1768 pak byla již tato oblast zcela sjednocena.²²

Důležitou změnou, kterou předpis přinesl, bylo zavedení inkvizičního procesu pro země Koruny české.²³ Nicméně byl rovněž povolen proces obžalovací dle práva zemského a městského.²⁴ Problematika, dle jakého druhu procesu postupovat, byla pak zjednodušeně upravena tak, že pokud byl k dispozici žalobce i žalovaný, užil se proces obžalovací. Pokud žalobce chyběl, čin byl zjištěn na základě udání, nebo bylo řízení zahájeno z moci úřední, postupovalo se dle inkvizičního procesu. Toto pravidlo bylo dále doplněno seznamem deliktů, pro které se vždy postupovalo dle zásad inkvizičního procesu. Jedním z deliktů, pro který se obligatorně vedl inkviziční proces dle Josefíny, byl delikt *crimen laese majestatis*, tedy urážka nejvyššího důstojenství či urážka panovníka.²⁵

---

¹⁹ MALÝ, Karel. *Tři studie o trestním právu v českých zemích v 17. a v první polovině 18. století*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, s. 84.

²⁰ MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. Praha: Orac, 1995, s. 144.

²¹ MALÝ, Karel. *Tři studie o trestním právu v českých zemích v 17. a v první polovině 18. století*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, s. 115 – 116.

²² STORCH, František. *Řízení trestní rakouské*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 66.

²³ V inkvizičním procesu na rozdíl od procesu obžalovacího neměl místo veřejný žalobce, ale inkviziční soudce plnil v řízení roli žalobce, soudce i obhájce. Dalo by se říci, že se jednalo o zvláštní typ nesporného řízení. Naproti tomu v dřívější úpravě a zejm. v Obnoveném zřízení zemském bylo zakotveno postavení královského prokurátora jako veřejného žalobce, kdy měl povinnost stíhat všechny trestné činy. To však právě inkviziční proces změnil. VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 209 srov. STORCH, František. *Řízení trestní rakouské*. Praha: Wolters Kluwer, 2011 s. 9 – 13.

²⁴ Tím byla vlastně částečně i nadále zachována dvojkolejnost práva a nadále bylo možné užít právo městské a zemské, i když ve velice omezené míře. MALÝ: *Tři studie o trestním právu...*, s. 115 a 118.

²⁵ MALÝ, Karel. *Tři studie o trestním právu v českých zemích v 17. a v první polovině 18. století*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, s. 118.

Skutková podstata deliktu urážky panovníka se v podstatě neliší od skutkové podstaty v Obnoveném zřízení zemském, a tedy i v tomto případě delikt *crimen laese majestatis* nepostihuje pouhé urážky a snížení důstojnosti, ale i rebelii proti panovníkovi, zradu aj. Oproti předchozí úpravě je však stanoven širší okruh jednání, kterým se pachatel dopustí deliktu. Jednání může spočívat nejen v ozbrojeném útoku, ale i ve formě rady, resp. návodu k takovému jednání. Rozšířen je rovněž objekt deliktu, kdy ochrana dopadá i na královské rady.²⁶

Velkou roli v inkvizičním procesu hraje tortura neboli útrpný výslech. Josefina uvádí výjimky u osob, u kterých nemá být tortury použito, zejm. se jedná o osoby s vysokým postavením jako jsou císařští a královští radové, univerzitní doktoři nebo šlechtici. Nicméně v případě spáchání deliktu *crimen laese majestatis* zůstávala možnost i proti těmto osobám užít útrpný výslech.²⁷ Z toho je tedy patrné, že i nadále, jako tomu bylo v Obnoveném zřízení zemském, je delikt urážky považován za jeden z nejzávažnějších zločinů a má výsadní postavení mezi ostatními zločiny.

Co se trestu týče, Josefina uvádí za delikty proti panovníkovi, vč. jeho urážky, vždy hrdelní trest. Nicméně rozhodnutí se ponechávalo na panovníkovi, který měl vydat instrukce pro konkrétní případ, kdy byla stanovena povinnost ohlásit panovníkovi spáchání tohoto deliktu. Ten měl rozhodnout nejen o způsobu trestu, ale i o konfiskaci majetku a o procesním postupu.²⁸

2.3 Hrdelní řád Marie Terezie

Dalším v řadě trestních předpisů se stal roku 1768 Hrdelní řád Marie Terezie, zkráceně Tereziana, který sjednotil trestní právo v českých a rakouských zemích. České trestní soudnictví tím zaniklo a nadále bylo všude postupováno dle stejných pravidel.²⁹

Tereziana vycházela především z Josefiny a navazovala na rakouské trestní právo, tzv. Ferdinandeu. Zákoník již ve své době byl poněkud zaostalý a nadále uplatňoval neúměrně tvrdé tresty bez ohledu na míru společenské škodlivosti spáchaného deliktu. Jedním z nejzávažnějších zločinů byla i nadále jednání namířena proti Bohu, církvi a státu.³⁰

Delikt urážky panovníka přetrvával ve své podobě a měl i zde silné postavení, o čemž rovněž svědčí, že se jednalo o jeden z jedenácti deliktů, který byl vyňat z možnosti promlčení.³¹

---

²⁶ Tamtéž, s. 85.

²⁷ Tamtéž, s. 132.

²⁸ Tamtéž, s. 85 – 86, 137.

²⁹ ADAMOVÁ, Karolína, SOUKUP, Ladislav. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 183.

³⁰ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 28.

³¹ MALÝ, Karel. Poznámky k obecné části zákoníku Marie Terezie Constitutio Criminalis Theresiana. *Právněhistorické studie*, 2017, č. 47/1, s. 59.

2.4 Všeobecný zákoník o zločinech a trestech za ně

Již roku 1787 je přijat nový trestní zákoník Josefa II., který konečně získává moderní podobu trestního práva. Při stanovení trestů bylo již přihlíženo ke společenské škodlivosti a zejm. možnosti převýchovy pachatele na rozdíl od Tereziany, ve které byly tresty chápány hlavně jako pomsta za protiprávní jednání. Dokonce byl zrušen i trest smrti a užít mohl být jen pro případy výjimečného stavu (obnoven však byl po smrti Josefa II., a to pro velezradu a pokus o ni).³²

Josef II. se velice aktivně podílel na tvorbě zákoníku a rozhodoval v celé řadě otázek. Právě sám císař odmítl, aby delikt urážky hlavy státu byl velice přísně trestán s tím, že „*pachatel patří spíše do blázince, neboť jen blázen nepochopí, že panovník nemá na mysli nic jiného než blaho národa.*“³³

2.5 Trestní zákon z roku 1803 a Trestní zákon ze dne 27. května 1852

Roku 1803 byl pro celou monarchii vyjma Uher vyhlášen nový zákoník, tzv. Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích. Jednalo se na svoji dobu o velice kvalitní právní předpis, který ovlivňoval právo na našem území až do roku 1949, jelikož zákoník z roku 1852 byl novelizací tohoto zákona.³⁴

Trestní zákon z roku 1852 neboli Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích je významný zejména z toho hlediska, že se stal základem i pozdějšího československého trestního práva.³⁵

Zákon i nadále upravoval ochranu císaře a nadto i ochranu členů jeho rodiny, a to v § 58 - § 69. Objektem ochrany byla celá početná rodina císaře. Útok na život císaře byl trestán jako velezrada a trestem byla smrt. Urážka císaře, ať už slovem nebo písmem, byla trestána žalářem od jednoho do pěti let.³⁶

Trest žaláře se však v této době mohl rovnat odsouzení na smrt. Právo znalo dva typy věznic, a to prvního a druhého stupně, kdy žalář druhého stupně byl vykonáván se železy na nohou, čímž byl zcela omezen pohyb odsouzených. Navíc strava ve věznicích byla velice chudá na vitamíny. Trest odnětí svobody na delší dobu, tak mohl znamenat pro odsouzeného smrt, zvláště při výkonu trestu v žaláři druhého stupně.³⁷

---

³² MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přepracované vydání. Praha: Leges, 2010, s. 193 – 194.

³³ MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. Praha: Orac, 1995, s. 157.

³⁴ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 30.

³⁵ MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. Praha: Orac, 1995, s. 199.

³⁶ Tamtéž, s. 201 – 202.

³⁷ Tamtéž, s. 200.

Urazení veličenstva, jak delikt nazýval zákoník, bylo upraveno v § 63 v následujícím znění: „Kdo poruší úctu k císaři, neboť se tak stane osobní urážkou, pronesenou veřejně neb před více lidmi, haněním, rouháním nebo posmíváním, díly tiskovými, sdělováním nebo rozšiřováním vyobrazení nebo spisů, dopouští se zločinu uražení Veličenstva a bude potrestán těžkým žalářem od jednoho až do pěti let.“³⁸

Výklad pojmu *veřejně* byl takový, že stačilo, aby projev mohl být kýmkoliv zaslechnut. Pojem *před více lidmi* pak znamenal alespoň před dvěma osobami, které však nemusely být přítomny současně.³⁹ Rovněž však bylo judikaturou dovozeno, že stačí spáchání na veřejném místě, a to bez ohledu na to, zda byl někdo přítomen. Jako příklad je uvedena např. soudní síň, schody radnice.⁴⁰

Jednotlivé formy jednání zde byly stanoveny pouze demonstrativně a bylo tedy možné způsob jednání vykládat šířeji. K urážce veličenstva mohlo dojít nejen osobní urážkou, posmíváním nebo rozšiřováním hanlivých vyobrazení či spisů, ale dokonce symbolickým gestem, například hrozbou pěstí. Po subjektivní stránce byl vyžadován úmysl pachatele zneuctit panovníka.⁴¹

V § 64 pak nalezneme tzv. Urážku údů domu císařského, na základě které bylo chráněni i členové císařské rodiny. „Před se vzaty-li takového činy nebo uražení skutkem proti jiným údům domu císařského, trestati se mají jakožto zločin žalářem od jednoho do pěti let, ač nejsou-li zločinem, na který uložen jest trest těžší.“⁴²

Skutková podstata uražení člena císařské rodiny navazovala na předchozí ustanovení o urážce samotného císaře. Tudíž i zde platí pravidla ohledně demonstrativního výčtu, veřejnosti i objektivní stránce činu. Dle judikatury a rozhodnutí ministerstva spravedlnosti ochrana dopadala i na již zemřelé členy císařské rodiny, a dokonce i na arcivévodkyně provdané do jiných panovnických rodin.⁴³

Jak plyne z dobových pramenů, urážka císaře byla především ke konci monarchie často páchaným deliktem. Pachatelé byli potrestáni za různé urážky jako je „*opice zrzavá*“ nebo „*náčelník bandy lupičů a žbářů*“. V Čechách ve srovnání s ostatními zeměmi monarchie bylo páchání tohoto deliktu nejčastější.⁴⁴

---

³⁸ § 63 zákona trestního o zločinech, přečinech a přestupcích ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z., převzato z: MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. Praha: Orac, 1995, s. 207.

³⁹ VOJÁČEK, Ladislav. *Urážky, pomlvy, nactiutrhání: ochrana cti v československém trestním právu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 60.

⁴⁰ LEPÁŘ, Mojmir. *Trestní zákon ze dne 27. května 1852. číslo 117. ř. z. se zákonem o tisku a jinými příbližující k nejnovejším změnám*. 2. vydání. Praha: Knihotiskárny Dra Edv. Grégra, 1901, s. 39.

⁴¹ VOJÁČEK, Ladislav. *Urážky, pomlvy, nactiutrhání: ochrana cti v československém trestním právu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 60.

⁴² LEPÁŘ, Mojmir. *Trestní zákon ze dne 27. května 1852. číslo 117. ř. z. se zákonem o tisku a jinými příbližující k nejnovejším změnám*. 2. vydání. Praha: Knihotiskárny Dra Edv. Grégra, 1901, s. 39.

⁴³ VOJÁČEK, Ladislav. *Urážky, pomlvy, nactiutrhání: ochrana cti v československém trestním právu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 61 – 62.

⁴⁴ MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. Praha: Orac, 1995, s. 202.

Úprava urážky panovníka byla již v této době považována za příliš tvrdou. Z toho důvodu byla roku 1891 vytvořena předloha připravovaného nového trestního zákona. Dle této úpravy mělo být zločinem pouze přímé a násilné jednání proti císaři a ostatní urážlivá jednání měla být považována pouze za přečiny. Urážka by tak byla trestána pouze trestem vězení od jednoho týdne do jednoho roku. V případě urážky učiněné veřejně nebo za přítomnosti samotného císaře by pak byla trestána od tří měsíců do pěti let. Připravovaný trestní zákon ještě rozlišoval přečin porušení úcty k císaři, za který by hrozil trest ve výměře od jednoho do šesti měsíců vězení.⁴⁵

V roce 1909 měl delikt urážky císaře a jeho rodiny opět zaznamenat změnu. Mělo se tak stát tzv. prozatímní osnovou ze září 1909, která nově a přesněji upravovala objekt tohoto deliktu. Urážka zemřelých členů císařské rodiny nemohla být spáchána, pokud od jejich smrti uplynulo více jak 30 let. Nicméně z důvodu vypuknutí první světové války nikdy nedošlo k přijetí této osnovy a trestní zákon z roku 1852 tak zůstal i nadále v platnosti.⁴⁶

---

⁴⁵ VOJÁČEK, Ladislav. *Urážky, pomlvy, nactiutrhání: ochrana cti v československém trestním právu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 60 – 61.

⁴⁶ STORCH, František. Prozatímná osnova zákona trestního z měsíce září 1909. *Právník*, 1910, roč. XLIX, č. 1910, s. 317 a 324 srov. s VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 34 – 35.

3 Právo a vznik Československé republiky

Vznik samostatné Československé republiky byl spojen s mnohými právními otázkami. Zejména pak samozřejmě s neexistencí vlastního československého právního řádu. Ač v průběhu první světové války byly vypracovány některé návrhy zákonů, tyto nebyly na takové úrovni, aby mohly vstoupit v platnost. Bylo tedy zapotřebí tuto otázku okamžitě vyřešit. To se stalo přijetím narychlo připraveného prvního zákona č. 11/1918 Sb., tzv. recepční normou, která byla přijata hned 28. října roku 1918. Tím došlo k převzetí rakouského a uherského právního řádu a rovněž veřejné správy. Na území Československa tak vznikly dva právní řády, jeden platný pro Slovensko a Podkarpatskou Rus a jeden pro Čechy, Moravu a Slezsko.⁴⁷

Otázka nejednotnosti právního řádu byla však ještě o něco složitější, když západní část habsburské monarchie byla spolkovým státem, ve kterém tak existovaly rovněž zemské sněmy jednotlivých zemí. Z toho důvodu platilo dřívější převzaté rakouské právo na našem území v různých podobách pro Čechy, Moravu a Slezsko. Nicméně pravomoc zemských sněmů nebyla příliš široká, a tudíž rozdíly v jednotlivých zemích nebyly velké.⁴⁸

Určitou komplikací v tomto směru pak byly rovněž nově připojená území k Československé republice, kterými bylo Valticko a Vitorazsko a Hlučínsko. V případě prvních dvou území proběhla unifikace poměrně bezproblémově vzhledem k malému území a k tomu, že dříve zde uplatňované právo se příliš nelišilo od práva československého. V případě Hlučínska byla situace složitější a zprvu bylo na tomto území i nadále platné právo německé. Ovšem zákony vyhlášené po 1. květnu 1920 se již týkaly rovněž Hlučínska a postupně byly na toto území vztaženy i dřívější československé zákony.⁴⁹

Skutečným problémem však byl právní dualismus převzatého rakouského a uherského práva pro západní a východní část republiky. Tento mohl být vyřešen hned několika způsoby. Jako první by se nabízelo rozšíření působnosti jednoho práva na území celého státu. V takovém případě se většinou předpokládalo rozšíření rakouského práva i na území Slovenska a Podkarpatské Rusy. Takový postup však nemohl být zvolen, jelikož by jím došlo k výraznému znevýhodnění obyvatel Slovenska, což by v důsledku mohlo vyvolat silné napětí mezi jednotlivými částmi republiky (které už tak očividně existovalo vzhledem k budoucímu historickému vývoji). Zvolena byla tedy cesta postupné unifikace, a to přebíráním jednotlivých předpisů do slovenského právního řádu či vytvořením nové právní úpravy pro celé území republiky. Úspěch však byl jen částečný, když nikdy

---

⁴⁷ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 287 – 288.

⁴⁸ VOJÁČEK, Ladislav. *První československý zákon. Pokus o opožděný komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 160.

⁴⁹ Tamtéž.

nedošlo k vytvoření základních právních kodexů napříč právními odvětvími, které by pro unifikaci práva v republice byly jistě nejvhodnějším prostředkem.⁵⁰

3.1 Organizace soudnictví v Československé republice

Článkem III. recepční normy byla výslovně zachována existence orgánů působících v době monarchie. Ve výčtu recipovaných orgánů však nebyly zmíněny soudní orgány. Nicméně již z recepce norem upravujících organizaci soudnictví plynulo, že zůstává zachována i rakouská soudní soustava.⁵¹

Základem organizace soudnictví se staly soudy civilní a trestní, jejichž soustava byla stejně jako v období monarchie čtyřstupňová. Organizace soudnictví byla však rozdílná pro území české části republiky a Slovenska, kdy ke sjednocení došlo až na základě zákona č. 201/1928 Sb., o úpravě některých organizačních otázek v oboru soudnictví. Počínaje tímto zákonem se staly soudy I. instance soudy krajské a soudy II. instance soudy vrchní. Základní organizační jednotkou byly ještě okresní soudy, kde působil samosoudce, a které působily pouze jako soudy první instance (odvolacím poté byl krajský soud). Jako III. instance byl již v roce 1918 zřízen Nejvyšší soud.⁵²

Trestní soudnictví doplňovaly i specializované trestní soudy. Jednalo se mimo jiné o státní soud, který vznikl z důvodu přijetí zákona na ochranu republiky v roce 1923. Ten rozhodoval především o zločinech dle tohoto zákona. Roku 1935 byla jeho působnost přenesena na vrchní soudy. U vrchních soudů vykonávaly pravomoc dle zákona na ochranu republiky pětičlenné senáty zvané státní soudy, které jmenoval prezident republiky. Ostatní přestupky, přečiny a některé zločiny dle tohoto zákona byly svěřeny k rozhodování okresním či krajským soudům.⁵³

Organizace státního zastupitelství byla vytvořena stejně jako dnes po vzoru organizace soudnictví. Při Nejvyšším soudu působil generální prokurátor a nižší prokurátoři působili při vrchních a krajských soudech (u okresních prokurátoři nepůsobili).⁵⁴

---

⁵⁰ Tamtéž, s. 182 – 183.

⁵¹ Tamtéž s. 185.

⁵² VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 312 – 314. Srov. HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. JANÁK, Jan. DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 397 – 400.

⁵³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. JANÁK, Jan. DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 400.

⁵⁴ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 316. Srov. HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. JANÁK, Jan. DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 400 – 401.

3.2 Trestní právo Československé republiky

Narychlo přijatý recepční zákon, který přejal do československého právního řádu ustanovení rakouského a uherského řádu způsobil nemalé problémy. Zákon o zákonné ochraně Československé republiky sice stanovil, že v přejatých ustanoveních rakouského a uherského práva se nahrazují termíny rakouský, uherský a rakousko-uherský termíny československý a Československá republika, ale již bylo v recepční normě opomenuto vytvořit derogační ustanovení, které by mělo za následek nepřebírání předpisů, které nemají místo v nově vzniklé republice. Jako příklad lze uvést předpisy týkající se císařského dvora. Neméně problematickou oblastí bylo rovněž přejaté uherské právo, v kterém právní obyčeje požívaly stejné právní síly jako zákony.⁵⁵

Ač hlavním úkolem právnické obce bylo vytvořit jednotný právní řád Československé republiky, nebyly tyto snahy příliš úspěšné. Tak například po celou dobu první i druhé republiky se nepodařilo schválit ani jeden ze základních zákoníků, nevyjímaje trestní zákoník a trestní řád. V trestním právu tak nadále zůstal platný trestní zákon z roku 1852 (a tedy v podstatě i zákon z roku 1803, který jím byl novelizoval) a další trestněprávní normy. Trestní řízení pak bylo nadále upraveno trestním řádem z roku 1873.⁵⁶

Pokusem o reformu trestního práva se stala tzv. profesorská osnova uveřejněná roku 1926, která měla rovněž převzít některá ustanovení zákona na ochranu republiky č. 50/1923 Sb. Součástí kodifikovaného trestního práva tak měly být i tzv. politické delikty, jako např. trestné činy proti republice, úklady o republiku a jiné. Druhým pokusem byla tzv. ministerská osnova z roku 1936. Ani jedna z osnov však nebyla přijata.⁵⁷ Z toho důvodu se modernizace trestního práva děla pouze vydáváním dílčích předpisů jako byl zákon o podmíněčném odsouzení a o podmíněčném propuštění, zákon proti útisku a na ochranu svobody ve shromážděních, zákon o zřízení nucených pracovních kolonií nebo již zmíněný zákon na ochranu republiky.⁵⁸

V oblasti procesního práva byl recepční normou převzat pro oblast českých zemí trestní řád z roku 1873 a pro oblast Slovenska uherský trestní řád z roku 1896. Ani procesní právo trestní nebylo po celou dobu existence republiky unifikováno, ač byl v roce 1929 publikován návrh nového trestního řádu. I v této oblasti však byly přijaty některé dílčí právní normy.⁵⁹

---

⁵⁵ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 412 – 413.

⁵⁶ Tamtéž, s. 412 a 414.

⁵⁷ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 37 – 38.

⁵⁸ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 493 – 496.

⁵⁹ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 59 – 60.

3.3 Urážka hlavy státu před přijetím zákona na ochranu republiky

Jak již bylo nastíněno, recepčním zákonem došlo k převzetí dosavadních zákonů monarchie do právního řádu nově vzniklé republiky. Tyto zákony však pochopitelně ochraňovaly rakouské a rakousko-uherské státní zřízení. Byť byl přijat zákon o zákonné ochraně Československé republiky, který se snažil přejaté zákony rychle a jednoduše změnit na zákony chránící republikánské zřízení státu, mnohá ustanovení zůstala tímto zákonem nedotčených.

Takovým ustanovením byl rovněž § 63 trestního zákona o urážce Veličenstva a § 64 o urážce členů císařského domu. Tato úprava neměla samozřejmě v republice místo a rovněž nebylo možné tato ustanovení pouze upravit tak, aby jimi byla poskytnuta ochrana prezidentu republiky. Z toho důvodu byla tato ustanovení formálně zrušena článkem IX úvodního zákona k ústavní listině z 29. února 1920 čís. 121 Sb. z. a n.⁶⁰

Otázka ochrany cti prezidenta republiky tedy zůstala až do účinnosti zákona na ochranu republiky neupravena, resp. právní řád postrádal speciální normu na ochranu úřadu prezidenta, co se ochrany cti týče.

Jak uvádí Dr. Milota v komentáři k zákonu na ochranu republiky, pozdější ustanovení § 11 zákona na ochranu republiky v podstatě speciálně upravovalo §§ 487, 488, 489 a 496 obecného trestního zákona.⁶¹ Z toho lze usuzovat, že prezident požíval ochranu na základě obecné úpravy jako každá jiná fyzická osoba. To ostatně vyplývá i z názoru Dr. Miloty vyjádřeného tamtéž, když uvádí, že úprava zákona na ochranu republiky je úpravou speciální, avšak užší. Tudíž zůstávají v platnosti i obecná ustanovení na ochranu cti tam, kde by nebylo možné použít speciální úpravu.

Dle § 487 a § 488 trestního zákona bylo upraveno tzv. křivé obvinění. Mohlo se jednat jak o obvinění z deliktu, tak z jiného nečestného nebo nemravného činu. Dle § 489 bylo trestáno tzv. uveřejňování skutečností života soukromého a rodinného a dle § 496 spočívalo protiprávní jednání ve veřejných nadávkách a zlém nakládání. Tímto však není ochrana cti prezidenta jako fyzické osoby v době začátku první republiky vyčerpána.⁶²

Problémem této úpravy ochrany cti však byla skutečnost, že povětšinou byly trestné činy na ochranu cti stíhány na základě soukromé obžaloby. Podle způsobu zahájení řízení, tedy prvotní iniciativy k trestnímu stíhání, právo rozeznávalo delikty stíhatelné veřejnou obžalobou a delikty stíhatelné na soukromou obžalobu. Stíhání tzv. soukromožalobných trestných činů tak mohlo být

---

⁶⁰ MIRIČKA, August. *Trestní právo hmotné: Část obecná*. 9. vydání. Praha: Všehrad, 1930, s. 6 – 7.

⁶¹ MILOTA, Albert. *Zákon na ochranu republiky*. Kroměříž: J. Gusek, 1923, s. 46 – 47.

⁶² MIRIČKA, August. *Trestní právo hmotné: Část zvláštní*. 10. vydání. Praha: Všehrad, 1930, s. 80 – 88.

zahájeno jen na návrh poškozeného. Takovými delikty jsou pouze ty delikty, které zákon označil za stíhatelné na soukromou obžalobu jako jsou právě delikty dotýkající se cti.⁶³

Z toho vyplývá, že iniciativa k zahájení trestního stíhání by musela pocházet od samotného prezidenta, což lze pokládat za problematické jednak z toho hlediska, že by se prezident o této urážce musel sám dozvědět, aby mohl činit kroky směřující k potrestání pachatele, a rovněž mít za to, že by podávání žalob ze strany prezidenta mohlo být vnímáno jako poněkud kontroverzní.

Nicméně prezidentu republiky byla, jak vyplývá z judikatury Nejvyššího soudu, poskytnuta alespoň částečná ochrana, kdy byli pachatelé trestáni ex offo. Za příklad můžeme uvést rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. března 1923, sp. zn. Kr II 514/22, ve kterém soud říká: „*Veřejné vyžívání druhých k neloyalnímu smýšlení a jednání proti prezidentovi republiky, tedy k jednání nemravnému, právem proto podřadil první soud pod ustanovení §u 305 tr. zák.*“⁶⁴ Zajímavostí je, že stížnost se zde opírala právě o skutečnost, že obžalovaný měl být stíhán pouze na návrh prezidenta republiky pro přestupek dle § 491 (veřejné tupení) nebo § 496 trestního zákona (veřejné nadávky a zlé nakládání).

Dalším podobným rozhodnutím je rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 1924, sp. zn. Kr II 215/23. Stěžovatel v daném případě na schůzi sdružení německých zemědělců prohlásil, že Němci se nemůžou zúčastnit přivítání prezidenta, jelikož ten je německým nepřítelem a bylo by hanbou, aby mu Němci dělali stafáž. I zde soud dospěl k názoru, že byla naplněna skutková podstata § 305 trestního zákona, jelikož stěžovatel se dopustil podněcování a svádění k nemravnému jednání. Soud zde v podstatě označil nevlastenecké chování za nemravné.⁶⁵

Jiný mnou nalezený příklad z tohoto období je rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 1924, sp. zn. Kr 11 194/23. Případ se týkal urážky legionářů a prezidenta republiky. Ochrana prezidentovi republiky byla i v tomto rozhodnutí poskytnuta prostřednictvím § 305 trestního zákona. Stěžovatel měl údajně prohlásit na účet prezidenta Masaryka: „*kdyby bylo zůstalo Rakousko, byli by Masaryka dávno oběsili*“ či „*takového lumpa – Masaryka – patří oběsit a vhodit do Vltavy*“. Stěžovatel argumentoval, že chyběl úmysl svádět či podněcovat jiné ke spáchání nějakého neurčitě nezákonného činu a tvrdil, že šlo pouze o hrubé zlehčování. Soud tyto důvody však zamítl, když řekl, že nelze v jednání pachatele spatřovat pouhý přestupek proti bezpečnosti cti dle § 495 trestního zákona. Zajímavostí je, že právní zástupce stěžovatele přímo ve své stížnosti uvádí, že potrestat pachatele za tento výrok dle § 305 trestního zákona je pouhou umělou konstrukcí

---

⁶³ MIRIČKA, August. *Trestní právo hmotné: Část obecná*. 9. vydání. Praha: Všehrd, 1930, s. 30.

⁶⁴ VÁŽNÝ, František. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních: Svazek čtvrtý (od čísla 1062 do čísla 1428) obsahující rozhodnutí z roku 1923*. Ročník V. Praha: Právnícké vydavatelství v Praze, 1925, s. 188.

⁶⁵ Tamtéž, s. 43 – 44.

z důvodu mezery v zákoně, který neobsahuje ustanovení na ochranu cti prezidenta bez soukromé žaloby.⁶⁶

Jak plyne z výše uvedených rozhodnutí, praxe se snažila vyplnit mezeru v zákoně a prezidentovi byla poskytnuta ochrana prostřednictvím § 305 trestního zákona, tedy přečinu schvalování činů nezákonných a nemravných a vyzývání k takovým činům. Jednání spočívalo ve vybízení individuálně neurčitých osob k individuálně neurčitým činům, jakožto i ke schvalování činů. Skutková podstata byla velice široká a stíhalo se tak podněcování nejen k trestným činům, ale k jakýmkoliv nemravným či zákonem nedovoleným činům.⁶⁷ Rozdíl od prostého podněcování byl rovněž v tom, že dle § 305 muselo dojít ke svádění k činu způsobem veřejným.⁶⁸

Zákonem na ochranu republiky byla však tato úprava změněna. Jednání spočívající ve vybízení a schvalování nově spadalo pod § 15, resp. § 16 tohoto zákona. Nově však nemělo být stíháno podněcování k jakýmkoliv činům, ale pouze k činům trestným nebo k hromadnému neplnění veřejnoprávních povinností uložených zákonem (např. povinnosti vyplývající z branného zákona nebo daňových předpisů).⁶⁹ Rovněž došlo k vytvoření nové skutkové podstaty urážky prezidenta republiky dle § 11 zákona na ochranu republiky, čímž byla vyplněna shora nastíněná mezera v právním řádu Československé republiky.

---

⁶⁶ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 887, sp. zn. Vr IX 2834/21, karton 864.

⁶⁷ KALLAB, Jaroslav. *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské: Část obecná i zvláštní*. Praha: Melantrich, 1935, s. 139.

⁶⁸ MÍŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné: Část zvláštní*. 6. vydání. Praha: Všehrd, 1921, s. 26.

⁶⁹ KALLAB, Jaroslav. *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské: Část obecná i zvláštní*. Praha: Melantrich, 1935, s. 139.

4 Urážka hlavy státu dle § 11 zákona č. 40/1923 Sb.

4.1 Pozadí a důvody přijetí zákona na ochranu republiky

Jak známo z historie, období po první světové válce bylo napjatým obdobím, o čemž svědčí různé pokusy o puč, atentáty na představitele státu či vznik revolučních hnutí napříč Evropou. Z toho důvodu byly v evropských zemích přijímány obdobné zákony jako byl zákon na ochranu republiky, které měly za cíl chránit státní zřízení a jeho představitele toho kterého státu.⁷⁰

Předcházejícím pokusem o úpravu ochrany státu a jejich představitelů byl vládní návrh zákona o trestní ochraně představitelů moci ústavní. Návrh obsahoval rovněž ve svých ustanoveních § 6 - § 9 obdobnou úpravu urážky prezidenta republiky obsaženou v § 11 zákona na ochranu republiky.⁷¹

Přijetí zákona vyvolávalo rozporuplné reakce. Jedním z kritiků z řad odborné veřejnosti byl především prof. JUDr. Jaroslav Kallab. Ve svém článku v Lidových novinách upozorňoval především na skutečnost, že ochrana státu a jeho orgánů byla v té době dostatečně zajištěna již platnými trestními předpisy recipovanými z dob monarchie, a dokonce byla vymezena širěji než v cizích právních úpravách. Nicméně prof. Kallab vyjádřil svůj souhlas s potřebou úpravy ochrany prezidenta republiky, na kterého nebylo možno vztahovat ustanovení na ochranu císaře.⁷² Ta byla ostatně zrušena článkem IX úvodního zákona k ústavní listině z 29. února 1920 čísl. 121 Sb.

Naopak zastáncem nově připravované úpravy byl pochopitelně prof. JUDr. August Miříčka, který byl pověřen přípravou zákona na ochranu republiky. Prof. Miříčka odmítal kritiku, že by byla nová úprava nadbytečná, když nový zákon obsahoval některá nová ustanovení, které platné právo do té doby neznalo. Za příklad uvádí např. útok na ústavní činitele, nedovolené ozbrojování, nebo taktéž urážka prezidenta republiky. Prof. Miříčka považoval dosud platnou právní úpravu za nedostatečnou, když se ptá, k čemu jsou sebeširší normy a sebestřísnější tresty za

---

⁷⁰ To dokládá i skutečnost, že zákon na ochranu republiky se inspiroval příklady ze zahraničí jako bylo Švýcarsko nebo Jugoslávie. Ostatně tím byla na výtku nedemokratičnosti návrhu ospravedlňována příprava zákona, když bylo uváděno, že právní řády mnoha demokratických zemí již obsahovaly obdobnou úpravu. PÉHR, Michal. Zákon na ochranu republiky a doprovodné zákony v meziválečné éře. Časopis národního muzea. Řada historická, 2015, roč. 184, č. 3-4, s. 36.

Zajímavostí však je, že naproti tomu právní řád Anglie, jakožto konstituční monarchie, neobsahoval speciální ustanovení na ochranu císaře. Ten požíval ochranu jako každý jiný občan. Ostatně tato skutečnost byla uváděna odpůrci připravovaného deliktu urážky prezidenta. Nicméně předkladatelé zákona se s těmito výtkami pokusili vypořádat v důvodové zprávě k zákonu na ochranu republiky, když tvrdili, že v Anglii takové úpravy nebylo zapotřebí, jelikož panovníkova čest nebyla, na rozdíl od císaře, v prvních letech republiky, tak často napadána. KAZDA, Jan. *Procesy podle zákona na ochranu republiky – urážka prezidenta republiky*. In SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír (eds). Encyklopedie českých právních dějin, VIII. svazek: Procesy do roku 1949). Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 295 – 296.

⁷¹ *Vládní návrh zákona o trestní ochraně představitelů moci ústavní*. [online] Senát Národního shromáždění R.Č. r.1921, I. volební období, 3. zasedání. Tisk 854, 19. června 1921 [cit. dne 16.06.2019]. Dostupné na <https://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/1vo/tisky/T0854_00.htm>.

⁷² KALLAB, Jaroslav. Zákon na ochranu republiky. *Lidové noviny*, 8. ledna 1923, s. 1.

ně, když sám delikt je nakonec podle platné právní úpravy fakticky nestíhatelný. To zejména s odkazem na do té doby platný systém porot pro tyto politické delikty, pro nějž prof. Miříčka pochyboval o spravedlivém odsouzení pachatele.⁷³

Sám prof. Miříčka dále uvádí: „*Jak známo, předcházely tubé boje, prve než tento zákon spatřil světlo světa.*“ Miříčka vysvětluje, že jde o velice ožehavé téma, když předmětem ochrany jsou zde delikty politické, a uvádí, že se není čemu divit, když v minulosti byly tyto delikty zneužívány proti politickým odpůrcům.⁷⁴ I sám autor si tak částečně uvědomoval kontroverznost zákona na ochranu republiky.

Přijetí zákona provázely mohutné demonstrace odpůrců zákona. Těmi byli zejména komunisté, národnostní menšiny a příznivci slovenské strany ľudové, což bylo pochopitelné vzhledem ke skutečnosti, že zákon byl údajně namířen právě proti nim.⁷⁵

Dokladem o *tubém boji*, o kterém se zmiňoval prof. Miříčka, je stejnoprotokol ze schůze Poslanecké sněmovny při prvním čtení schvalování zákona.⁷⁶ Projednání návrhu zákona se neobešlo bez různých excesů jako bylo vyjadřování hlučného odporu, bušení do lavic a výkřiků, a to zejména ze strany komunistických poslanců a poslanců slovenské strany ľudové. Schůze musela být několikrát přerušena a někteří poslanci byli vyloučeni až z deseti jednání sněmovny, a někteří dokonce museli být za použití sněmovní stráže ze sněmovny vyvedeni.⁷⁷

Nutno podotknout, že předmětem kritiky se při projednávání návrhu stal i sám prezident Masaryk. A to zejména s ohledem na jeho působení v době monarchie, za které by v obdobné situaci byl údajně dle předlohy zákona nyní potrestán.⁷⁸

Jak patrně i z tohoto zápisu, hlavním impulsem pro přijetí zákona bylo spáchání atentátu na Dr. Rašína.⁷⁹ Odpovědnost za čin byla shledávána u komunistické strany. Poslanec dr. Meissner

---

⁷³ MIRÍČKA, August. Poznámky k zákonu na ochranu republiky. *Právník*, 1923, roč. 62, č. 1923, s. 163 – 164.

⁷⁴ Tamtéž, s. 161.

⁷⁵ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny země Koruny české: Svazek XIII., 1918 – 1929*. Praha: Paseka, 2000, s. 384.

⁷⁶ O kontroverznosti zákona na ochranu republiky však svědčí i například rozkol v československé socialistické straně, když pro odpor proti přijetí zákona byli čtyři poslanci této strany vyloučeni ze strany a následně i zbaveni mandátu volebním soudem. Rovněž existovala obava z německých obstrukcí, která se však nepotvrdila. KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny země Koruny české: Svazek XIII., 1918 – 1929*. Praha: Paseka, 2000, s. 386 – 387.

⁷⁷ *Stenoprotokol ze 194. schůze poslanecké sněmovny ze dne 06.03.1923* [online]. Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, NS RCS 1920 – 1925, Poslanecká sněmovna, Stenoprotokoly [cit. 16. června 2019]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/194schuz/s194001.htm>>.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Atentán na Aloise Rašína byl spáchán dne 5. ledna 1923 devatenáctiletým J. Šoupalem, dřívějším členem komunistické strany, hlásícím se v době atentátu k anarchismu. Alois Rašín zemřel v sanatoriu po více jak šesti týdnech dne 18. února 1923. KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny země Koruny české: Svazek XIII., 1918 – 1929*. Praha: Paseka, 2000, s. 375.

při jednání ve sněmovně uvedl: „(...) a té morální odpovědnosti komunistickou stranu nezabaví ani hájení pana dr. Czecha, poněvadž duševně odpovědnou za tu vraždu zůstává strana komunistická (...)“⁸⁰

Hlavním důvodem však byla potřeba nově upravit ochranu republiky vzhledem k bouřlivým událostem v Evropě a rovněž z důvodu nevhodné úpravy z dob monarchie a v neposlední řadě obava z možného rozvracení republiky ze strany komunistů či národnostních menšin. Atentát na Rašína spíše zafungoval jako prostředek k urychlení přijetí této úpravy a rovněž napomohl k odůvodnění přijetí zákona.

V průběhu druhého a třetího čtení v poslanecké sněmovně a ani při projednání v senátu již nebyla diskuse tak vyhrocená a návrh zákona byl více či méně bez obtíží schválen a následně podepsán prezidentem T. G. Masarykem. Účinnosti zákon nabyl 8. dubna 1923.

Zákon na ochranu republiky byl poprvé novelizován ve třicátých letech, a to např. zákonem č. 124/1933 Sb. z. a n. a zákonem č. 140/1934 Sb. z. a n., kdy došlo k rozšíření některých skutkových podstat a ke zpřísnění některých sankcí.⁸¹ Deliktu urážky prezidenta se novelizace takřka nedotkla. Pouze první jmenovaná novela zavedla prostřednictvím § 34 zákona na ochranu republiky možnost rozšířit okruh trestných činů, pro které lze vyslovit přípustnost zastavení periodického tiskopisu, rovněž pro § 11 zákona na ochranu republiky.⁸² Další a poslední novelou, která se dotkla ustanovení § 11 bylo vládní nařízení 20/1939 ze dne 3. února 1939. Dle nové úpravy měl být čin trestný dle § 11 odst. 1 trestán jako přečin, nikoli přestupek jako tomu bylo dříve. Došlo tedy k zpřísnění předmětné úpravy.⁸³

4.2 Charakteristika ustanovení § 11 zákona na ochranu republiky a judikatura Nejvyššího soudu ČSR

Jak již bylo řečeno výše, úprava urážky prezidenta republiky byla upravena v § 11 zákona ze dne 19. března 1923 č. 50 Sb. z. a nař., na ochranu republiky, a to následovně:

1. Kdo před dvěma nebo více lidmi prezidentu republiky nebo jeho náměstkovi na cti ublíží vyhrůžkou zlého nakládání nebo jiným hrubě zneuctívajícím projevem nebo ho uvede ve veřejný posměch, kdo pronese o něm obvinění, věda, že tím vážně ohrozí jeho čest, trestá se za přestupek vězením od osmi dnů do šesti měsíců.

⁸⁰ Stenoprotokol ze 194. schůze poslanecké sněmovny ze dne 06.03.1923 [online]. Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, NS RCS 1920 – 1925, Poslanecká sněmovna, Stenoprotokoly [cit. 16. června 2019]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/194schuz/s194001.htm>>.

⁸¹ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přepracované vydání. Praha: Leges, 2010, s. 401 – 402.

⁸² Zákon č. 50/1923 Sb. z. a n., na ochranu republiky, ve znění zákona č. 124/1933 Sb. z. a n., účinném ke dni 23. července 1933.

⁸³ Zákon č. 50/1923 Sb. z. a n., na ochranu republiky, ve znění vládního nařízení 20/1939 Sb. z. a n., účinném ke dni 17. února 1939.

2. *Dopustí-li se vinník činu veřejně nebo tváří v tvář prezidentu republiky (jeho náměstkovi) neb opětovně před dvěma nebo více lidmi při různých příležitostech nebo ho tělesně ztýrá, trestá se za přečin vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.*

3. *Důkaz pravdy i přesvědčení o pravdě jest vyloučen.*

V následujících podkapitolách bude toto ustanovení podrobněji popsáno, na základě judikatury Nejvyššího soudu a rozborů a názorů předních odborníků té doby, kteří se věnovali trestnímu právu a konkrétně zákonu na ochranu republiky, jimiž byli zejm. Dr. Jan Černý, Dr. Josef Lepšík, Dr. August Miříčka, Dr. Jaroslav Kallab a Dr. Albert Milota.

4.2.1 K § 11 odst. 1 zákona na ochranu republiky

Ustanovení tohoto odstavce obsahuje hned tři skutkové podstaty. Těmi jsou 1. ublížení na cti výhrůžkou zlého nakládání nebo jiným zneuctívajícím projevem, 2. uvedení ve veřejný prospěch a 3. vědomé vážné ohrožení cti proneseným obviněním.⁸⁴

Jak je hned v úvodu ustanovení naznačeno, pro spáchání činu je nutné jej spáchat před „dvěma nebo více lidmi“. Z dobové judikatury z roku 1924 plyne, že je nutné, aby tyto lidé byli přítomni současně na místě činu. Nicméně již není nutné, aby tyto osoby projev skutečně slyšely. Postačí pouhá možnost postřehnouti a pachatelovo vědomí, že se tak může stát (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. června 1925, sp. zn. Zm II 149/25).⁸⁵ Dr. Milota však uvádí, že nutnost přítomnosti se týká pouze skutkové podstaty první a druhé. U třetí skutkové podstaty tato podmínka není.⁸⁶ Rovněž Dr. Miříčka věřil, že stačila přítomnost samotného prezidenta (či jeho náměstka).⁸⁷ Dr. Kallab rovněž rozlišuje mezi prvními dvěma skutkovými podstatami a třetí skutkovou podstatou, avšak dle jeho názoru je zapotřebí, aby obvinění prezidenta (třetí skutková podstata) bylo proneseno jiné osobě, než je sám prezident.⁸⁸ Dr. Lepšík k uvedenému naznačuje důvody, proč je přítomnost jiných osob podstatná, když říká, že se tím má předejít různým udáním za výroky pronesené v soukromí, na jejichž stíhání není veřejný zájem.⁸⁹

Ochrany před urážkami nepožíval pouze prezident, ale i náměstek prezidenta. Ústava z roku 1920 umožňovala dle § 61 zvolení náměstka prezidenta republiky, který by v případě potřeby převzal pravomoci prezidenta republiky. Tento úřad však nikdy nebyl vytvořen.⁹⁰ Prezidentu byla

⁸⁴ MILOTA, Albert. *Zákon na ochranu republiky*. Kroměříž: J. Gusek, 1923, s. 46.

⁸⁵ ČERNÝ, Jan. *Zákona na ochranu republiky*. Pardubice: Společné tiskárny, 1926, s. 55.

⁸⁶ MILOTA, Albert. *Zákon na ochranu republiky*. Kroměříž: J. Gusek, 1923, s. 46.

⁸⁷ MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní*. Praha: Všehrd, 1934, s. 204 až 205.

⁸⁸ KALLAB, Jaroslav. *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské: Část obecná i zvláštní*. Praha: Melantrich, 1935, s. 147.

⁸⁹ LEPŠÍK, Josef. *Zákon na ochranu republiky s důvodovou zprávou*. Praha: Fr. Borový, 1923, s. 59.

⁹⁰ VOJÁČEK, Ladislav. *Urážky, pomlvy, nactiútrhání: ochrana cti v československém trestním právu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 228.

ochrana však poskytnuta neomezeně, zatím co náměstek by požíval ochrany pouze po dobu trvání jeho úřadu. Navíc vedle toho by zůstala zachována i ochrana prezidenta republiky.⁹¹ Dr. Lepšík však stručně uvádí, že poskytnutá ochrana náměstkovi je stejná jako prezidentovi.⁹² Dle Dr. Miloty je prezident taktéž chráněn pouze po dobu své funkce. Po skončení funkce se dle této úpravy posoudí pouze jednání spáchaná v době, kdy byl poškozený ještě prezidentem. Naopak pokud byl čin spáchán až po skončení funkce, i když se týká doby, kdy byl prezident ve funkci, postihne se jednání dle obecných ustanovení o ochraně cti.⁹³ Ustanovení by bylo rovněž aplikováno, pokud by v době úřadování prezidenta směřovala urážka k jeho činnosti jako osoby soukromé před ujetím se úřadu. Nebylo tak důležité, zda bylo prezidentu ublíženo pro jeho soukromý nebo politický život⁹⁴ (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. června 1926, sp. zn. Zm II 43/26).⁹⁵

Čest prezidenta byla však vykládána rozdílně, než tomu bylo u obecné urážky na cti. Ochrany prostřednictvím tohoto ustanovení nepožívala osobní čest, ale čest prezidenta jakožto ústavního činitele (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 1937, sp. zn. Zm I 1371/36).⁹⁶ Postačil tak úmysl dotknout se obecného vědomí o vážnosti prezidenta a bylo irelevantní, zda prezident požíval této vážnosti před těmi, před kterými byl čin spáchán. Z důvodu ochrany prezidenta jakožto ústavního činitele nebylo ani rozhodné, zda se prezident o takové urážce dozví.⁹⁷ Ustanovení je speciálním vůči ustanovením postihující obecné urážky na cti. Avšak je zároveň ustanovením užším, a tudíž bylo možné v určitých případech užít obecných ustanovení.⁹⁸ Nicméně jak vyplývá z následujícího textu, tato hranice je zřejmě těžko rozeznatelná, když pachatelé byli uznáni vinnými z přestupku urážky prezidenta republiky pro taková jednání, která by dle mého názoru měla požívat ochrany spíše dle obecných ustanovení na ochranu cti.

První skutková podstata předpokládá ublížení na cti výhrůzkou zlého nakládání nebo jiným hrubě zneuctivajícím projevem. Projevem mohlo být jednání nejen verbální, ale mohlo se jednat i o posunek, nebo dokonce, jak vyplývá z judikatury, odnesení květin od obrazu prezidenta se slovy, že je jich pro něho škoda (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. září 1925, sp. zn. Zm II 264/25). Projev se dokonce vůbec nemusel vztahovat k činnosti či vlastnostem prezidenta. Výrok snižující

---

⁹¹ ČERNÝ, Jan. *Zákona na ochranu republiky*. Pardubice: Společné tiskárny, 1926, s. 41.

⁹² LEPSÍK, Josef. *Zákon na ochranu republiky s důvodovou zprávou*. Praha: Fr. Borový, 1923, s. 61.

⁹³ MILOTA, Albert. *Zákon na ochranu republiky*. Druhé přepracované a judikaturou opatřené vydání. Kroměříž: J. Gusek, 1930, s. 47.

⁹⁴ DRLÍK, František. *Zákon na ochranu republiky s vysvětlivkami a příklady*. Brno: Melantrich, 1937, s. 29.

⁹⁵ VÁŽNÝ, František. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních: Ročník osmý (od čísla 2228 do čísla 2610) obsahující rozhodnutí z roku 1926*. Praha: Právnické vydavatelství v Praze, 1927, s. 373 – 375.

⁹⁶ VÁŽNÝ, František. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních: Ročník devatenáctý (od čísla 5783 do čísla 6088) obsahující rozhodnutí z roku 1937 a rozhodnutí disciplinární (od čísla 308 dis. do čísla 347 dis.)*. Praha: Hejda & Zbroj, 1938, s. 55 – 57.

⁹⁷ ČERNÝ, Jan. *Zákona na ochranu republiky*. Pardubice: Společné tiskárny, 1926, s. 55 – 56.

⁹⁸ MILOTA, Albert. *Zákon na ochranu republiky*. Druhé přepracované a judikaturou opatřené vydání. Kroměříž: J. Gusek, 1930, s. 47.

oslavy na počest prezidenta tak rovněž naplnil tuto skutkovou podstatu (rozhodnutí Nejvyššího soudu 29. ledna 1925, sp. zn. Zm II 534/24). Projev však musel být hrubě zneuctívající, čímž mělo být zamezeno přepínání trestní represe, i když ne vždy tomu tak dle rozhodovací praxe bylo. Hrubě zneuctívající znamenalo, že pouhá kritika prezidenta a poukazování na jeho nedostatky nepostačí. Stejně tak nestačí pouhé pasivní chování jako je nevzdání úcty. Záleží však na okolnostech. Ostatně judikatura dovodila, že pachatel se dopustil urážky prezidenta tím, že zůstal při modlitbě za prezidenta demonstrativně sedět (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. dubna 1926, sp. zn. Zm III 1134/25). Z toho však plyne, že čin lze spáchat i nekonáním.⁹⁹

Pojem hrubě zneuctívající byl však v judikatuře Nejvyššího soudu někdy chápán rozdílně. Např. dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 1926, sp. zn. Zm I 650/25 poukazování na nedostatky prezidenta nemuselo naplnit skutkovou podstatu urážky prezidenta republiky a nelze tak postihovat obecně znějící výrok o tom, že se prezident nehodí na svoji funkci. Nicméně v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. ledna 1925, sp. zn. Zm II 466/24 soud vyjádřil názor, že hrubě zneuctívajícím je každý výrok, který je způsobilý dotknout se prezidentovy obecné vážnosti. Nebylo však nutné, aby samo jednání, projev, byl hrubý. Postačilo, pokud pouze samo zneuctění bylo hrubé (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. dubna 1926, sp. zn. Zm III 1134/25).¹⁰⁰

Druhá skutková podstata odstavce prvního předpokládá uvedení ve veřejný posměch. Tím je taková urážka, která je dle obecného vnímání společnosti způsobilá vyvolat posměch (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. října 1925, sp. zn. Zm III 641/24). Pod rozsah veřejného posměchu může spadat i žert, ironie či satira a karikatura, a to za předpokladu, že zesměšňování je takového charakteru, že by se mohlo dotknout vážnosti prezidenta (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. září 1926, sp. zn. Zm I 910/25). Z judikatury rovněž plyne, že skutková podstata je naplněna i v tom případě, kdy nedošlo ke spáchání činu veřejně, ale postačí možnost, že se o urážce veřejnost dozví od osob, které byly při spáchání přítomny (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. května 1926, sp. zn. Zm III 369/26).¹⁰¹

Třetí skutková podstata, obvinění prezidenta, je naplněna jen při vážném dotčení cti prezidenta. Obvinění se pak může týkat jednání, smýšlení či vlastností. Nezáleží, zda z důvodu týkajících se soukromého či politického života prezidenta. Opět nepostačí mírné projevy, ale záleží na okolnostech. O tom však lze pochybovat vzhledem k rozhodovací praxi Nejvyššího soudu. Příkladem může být obvinění prezidenta, že straní jedné skupině obyvatelstva, nebo naopak je vůči některé skupině nepřátelský. V takovém jednání prezidenta by dle Nejvyššího soudu musel být

---

⁹⁹ Tamtéž, s. 49 – 50.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 50.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 51 – 52.

spatřen rozpor se slibem prezidenta republiky, a tudíž obvinění prezidenta z takového jednání bylo prohlášeno za protiprávní (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. října 1924, sp. zn. Zm II 328/24). Jednání pachatele může, jako u předešlých jednání, mít charakter verbální, písemný, může se jednat o karikaturu, o žert. Norma nedopadá na uplatnění práva, tj. kdy je obvinění předpokladem pro uplatnění práva. Dr. Milota jako příklad uvádí teoretický příklad žaloby poručníka nemanželského dítěte prezidenta na uznání otcovství.¹⁰² Není třeba, aby se obvinění týkalo obvinění z trestného činu dle obecného trestního zákona.¹⁰³

Ublížení na cti podle prvních dvou skutkových podstat muselo být kryto úmyslem pachatele takové ublížení způsobit. Tedy musí být způsobeno způsobitelným prostředkem viz výše (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 1926, sp. zn. Zm I 650/25). Naproti tomu u skutkové podstaty třetí, tedy pronesení obvinění, se nevyžadovalo již úmyslu pachatele, postačilo vědomí, že obvinění může vážně ohrozit čest prezidenta. Tento závěr byl dovozen v případě, kdy pachatel pronesl: „Dobře pan prezident řekl, že Orli jsou největší pakáň.“ (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. února 1925, sp. zn. Zm II 596/24).¹⁰⁴

4.2.2 K § 11 odst. 2 zákona na ochranu republiky

Ustanovení § 11 odst. 2 je dvojího charakteru. V prvním případě se jedná o čin dle odstavce prvního, který je modifikován některými skutečnostmi, které odůvodňují přísnější potrestání pachatele, jako je spáchání veřejně, tváří tvář prezidentovi nebo opakovaně. Druhým případem je tělesné ztýrání prezidenta republiky.¹⁰⁵

Pro první případ je potřeba uvést rozdíl mezi pojmem „více lidí“, který najdeme v § 11 odst. 1 a pojmem „veřejnost“. K tomuto se vyjádřil opět Nejvyšší soud, dle kterého u prvního pojmu jde o takový počet lidí, kdy na první pohled člověk ví, o jaký počet se jedná. U veřejnosti nikoli (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 1925, sp. zn. Zm I 675/24).¹⁰⁶ Rovněž je pojem veřejnosti blíže specifikován v závěrečných ustanoveních zákona, a to v § 39, dle kterého je čin spáchán veřejně, pokud byl spáchán tiskopisem, v rozšiřovaném spise, ve shromáždění nebo před zástupem. Tato definice je rozdílná od tehdejších platných trestních zákonů.¹⁰⁷

Pod pojmem „tváří v tvář“ byla rozuměna situace, kdy byl čin spáchán tak, aby ho mohl prezident skutečně slyšet. Nestačilo spáchání v jeho přítomnosti (rozdíl tak zřejmě spatřovat v tom,

¹⁰² Tamtéž, s. 52 – 53.

¹⁰³ DRLÍK, František. *Zákon na ochranu republiky s vysvětlivkami a příklady*. Brno: Melantrich, 1937, s. 30.

¹⁰⁴ MILOTA, Albert. *Zákon na ochranu republiky*. Druhé přepracované a judikaturou opatřené vydání. Kroměříž: J. Gusek, 1930, s. 47 – 48.

¹⁰⁵ LEPŠÍK, Josef. *Zákon na ochranu republiky s důvodovou zprávou*. Praha: Fr. Borový, 1923, s. 61.

¹⁰⁶ ČERNÝ, Jan. *Zákona na ochranu republiky*. Pardubice: Společné tiskárny, 1926, s. 55.

¹⁰⁷ MILOTA, Albert. *Zákon na ochranu republiky*. Druhé přepracované a judikaturou opatřené vydání. Kroměříž: J. Gusek, 1930, s. 53.

kdy by pachatel například uvedl výrok v hledišti při projevu prezidenta a ten by slyšely pouze osoby v jeho blízkosti). A poslední pojem „*opětovně při různých příležitostech*“ vyjadřoval nutnost spáchání činu opětovně před jinými lidmi, popř. těmi stejnými, ale na jiném místě, nebo i na místě stejném, ale s časovým odstupem, aby nebylo možno čin považovat za pokračování předchozího hovoru (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. března 1927, sp. zn. Zm II 49/27). Čin však musel být spáchán pokaždé alespoň před dvěma osobami.¹⁰⁸

Druhým případem tohoto ustanovení je případ „*tělesného ztýrání*“. V tomto případě již není nutné, aby čin byl spáchán před více lidmi nebo opětovně. Tělesným ztýráním se rozumí např. strknutí, ale i udeření. Pokud by však došlo, byť k lehkému zranění, bylo by nutné čin posoudit jako zločin dle § 8 zákona na ochranu republiky, a to i v případě, že by pachatelův úmysl směřoval pouze k tomuto tělesnému ztýrání.¹⁰⁹

4.2.3 K § 11 odst. 3 zákona na ochranu republiky

Poslední odstavec předmětného ustanovení vylučuje tzv. důkaz pravdy a přesvědčení o pravdě.¹¹⁰ K tomu Dr. Lepšík uvádí, že ač se může zdát, že by se jednalo o nedemokratické ustanovení, není tomu tak z důvodu, že urážka prezidenta se stíhá z moci úřední a prezident tedy není v řízení zastoupen. Veřejný žalobce by tedy musel vyvracet důkazy obžalovaného svědčící o pravdivosti výroku proneseného na účet prezidenta, což by pro něj bylo mnohdy nemožné. Vhodným by rovněž nebylo řešení, kdy by prezident vstupoval do takových řízení, aby on sám se mohl bránit takovým důkazům, jelikož by v takovém případě pachatel, který by pronesl skutečně nepravdivé výroky, získal pouze možnost dále urážet prezidenta republiky, a to za přítomnosti široké veřejnosti.¹¹¹

Hlavním důvodem vyloučení důkazu o pravdě však byla skutečnost, že trestní úprava počítala v těchto případech s tím, že připuštěním důkazu o pravdě se měnila procesní role žalobce a obžalovaného. Prezident by se tak mohl stát stranou obžalovanou, což však vzhledem k ustanovení § 67 ústavní listiny Československé republiky nebylo možné. Prezident republiky nemohl být stíhán.¹¹²

---

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Zákon v případě pomluvy a urážky dle obecného trestního zákona předpokládal, že vytýkaná skutečnost není pravdivá. Pravdivost se tak ex offio nezkoumala. Bylo však právem obviněného, aby tvrdil, že tato skutečnost je pravdivá. Pokud se ukázala skutečnost jako objektivně pravdivá, nezáleželo, zda o tom obviněný věděl v době spáchání. V případě dobré víry postačil i tzv. důkaz omluvitelného omylu. Tedy, že v době spáchání zde byly takové skutečnosti, které mohly být důvodně pokládány za pravdivé. Pravdivost urážky tak vylučovala trestnost. KALLAB, Jaroslav. *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské: Část obecná i zvláštní*. Praha: Melantrich, 1935, s. 217 – 218.

¹¹¹ LEPŠÍK, Josef. *Zákon na ochranu republiky s důvodovou zprávou*. Praha: Fr. Borový, 1923, s. 60.

¹¹² Tamtéž.

4.2.4 Závěrečná ustanovení zákona na ochranu republiky

Zákon ve svých ustanoveních § 27 - § 44 obsahuje závěrečná ustanovení, z nichž některá mají samozřejmě nezanedbatelný vliv na aplikaci deliktu urážky prezidenta republiky. Níže proto stručně uvádím několik poznámek k těmto ustanovením.

Čin dle § 11 odst. 1 zákona na ochranu republiky, ať už alinea první nebo druhá, je přestupkem. Naproti tomu čin dle § 11 odst. 2 téhož zákona je přečinem. Rozlišování mezi tím, zda se jedná o přestupek či přečin je důležité z hlediska vyměřování trestu dle § 28 zákona na ochranu republiky, a to u tzv. mimořádného práva zmírňovacího. Na základě toho lze snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby. U přečinů tak lze činit kdykoli, tedy i v případě spáchání činu v době války aj., avšak u přestupků nikoli.¹¹³

Pro přitěžující okolnosti dle § 28 již není činěn rozdíl. Takovými okolnostmi může být spáchání činu orgánem moci veřejné, duchovním, nebo v budově úřadu, školy apod.¹¹⁴

Ačkoli trestem za jednání popsané v § 11 odst. 1 je pouze vězení od osmi dnů do šesti měsíců a za jednání dle § 11 odst. 2 téhož jeden měsíc až rok, lze pachatele potrestat i jinými tresty. Dle § 29 zákona může soud vedle trestu vězení uložit rovněž peněžité trest či zabavení jmění.¹¹⁵

Dalším ustanovením týkající se urážky prezidenta republiky se po novele z roku 1933 stalo ustanovení § 34, které nově umožnilo zastavení periodického tisku pro delikt urážky prezidenta republiky.¹¹⁶

Zákon obsahoval i vlastní ustanovení o podmíněčném odsouzení v § 35 zákona na ochranu republiky, které mimo jiné vylučovalo podmíněčné odsouzení v případě, kdy by to odporovalo veřejnému zájmu. Judikatura v tomto ohledu stanovila, že takovým veřejným zájmem je i soustavné podrývání vážnosti prezidenta republiky (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. června 1926, sp. zn. Zm II 43/26), nebo pokud byl čin spáchán státním zaměstnancem (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. června 1926, sp. zn. Zm III 894/25). Dalšími důvody nutnosti výkonu trestu dle judikatury pak bylo např. spáchání činu na veřejné schůzi lidu způsobem zvláště příkrým a hrubým (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. února 1926, sp. zn. Zm I 875/25), nebo pokud pachatel svým činem ohrožoval demokraticko-republikánskou formu státu (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. října 1925, sp. zn. Zm II 136/25).¹¹⁷

---

¹¹³ Tamtéž, s. 61 – 62.

¹¹⁴ Zákon č. 50/1923 Sb. z. a n., na ochranu republiky, ve znění vládního nařízení 20/1939 Sb. z. a n., účinném ke dni 17. února 1939.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ ČERNÝ, Jan. *Zákona na ochranu republiky*. Pardubice: Společné tiskárny, 1926, s. 140 – 141.

Zákon rovněž obsahoval výklad jednotlivých výrazů v ustanovení § 39. Jak již bylo zmíněno výše, důležitým výkladovým ustanovením, které se lišilo oproti obecnému trestnímu právu, byl výklad pojmu veřejnosti. Veřejností se rozumí spáchání činu tiskopisem, v rozšiřovaném spise, ve shromáždění nebo před zástupem. Tomuto pojmu se dále věnovala judikatura Nejvyššího soudu. Dle té byl čin dokonán již vytvořením tiskopisu na rozdíl od spisu, jelikož tiskopisem se rozumí např. noviny aj., u kterých pachatel může ztratit možnost s nimi bezpečně disponovat vzhledem k počtu kopií (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. května 1926, sp. zn. Zm III 369/26). Spisem se pak může rozumět i jen jediný exemplář takového spisu, který je však přístupný většímu počtu osob, ať už individuálně určených či neurčenému počtu osob. Postačí možnost seznámení se se spisem většího počtu osob (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. března 1925, sp. zn. Zm III 734/24).¹¹⁸

Rozdíl mezi shromážděním a zástupem je pak ten, že v případě shromáždění jde o úmyslné seskupení většího počtu osob za určitým účelem (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. listopadu 1925, sp. zn. Zm I 431/25), zatímco zástupem se rozumí větší počet osob náhodou přítomných na stejném místě (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. října 1924, sp. zn. Zm II 304/24).¹¹⁹

Dalším ustanovením, které nelze opomenout je § 40 zákona na ochranu republiky, jež stanovuje pro Slovensko a Podkarpatskou Rus pravidlo, že § 11 odst. 1 zákona se trestá jako přečin, nikoli přestupek, jako tomu bylo na území Česka. Mohlo by se tak zdát, že úprava byla pro jednu část republiky přísnější, avšak důvodem takového postupu bylo, že dle uherského trestního práva nebyl trestný pokus přestupku, a tudíž by byl pokus trestný jen na našem území. Tímto ustanovením tak naopak došlo k narovnání pravidel aplikace na celém území republiky.¹²⁰

Zákon rovněž obsahuje speciální úpravu pro věcnou příslušnost soudu v řízení o urážce prezidenta republiky. Dle § 36 odst. 4 tohoto zákona je příslušným pro řízení o přestupku, tedy odstavci prvním § 11, okresní soud v sídle sborového soudu první stolice. Pro řízení o přečinu, tedy odstavci druhém, je příslušným sborový soud první stolice, tj. krajský soud.¹²¹

Na závěr nutno dodat, že delikt dle § 11 odst. 1 i odst. 2 se promlčoval v jednoleté promlčecí lhůtě (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. října 1924, sp. zn. Zm II 342/24).¹²²

---

¹¹⁸ Tamtéž, s. 147 – 149.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 149 – 151.

¹²⁰ VOJÁČEK, Ladislav. *Urážky, pomlvy, nactiutrbání: ochrana cti v československém trestním právu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 228 – 229.

¹²¹ MILOTA, Albert. *Zákon na ochranu republiky*. Druhé přepracované a judikaturou opatřené vydání. Kroměříž: J. Gusek, 1930, s. 54.

¹²² HRABÁNEK, Jan, MILOTA, Albert. *Tiskové právo Československé: ochrana cti, tiskové novely, slovenské tiskové zákony, redaktorský zákon atd.* II. doplněné a rozšířené vydání. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1938, s. 398.

5 Rozhodovací praxe Krajského soudu v Olomouci

Předmětem výzkumu je aplikace § 11 zákona na ochranu republiky Krajským soudem v Olomouci v období první republiky, tedy v letech 1918 – 1938.

Spisy z daného období jsou obsaženy ve fondu Zemského archivu v Opavě, pobočka Olomouc, kdy fond Krajský soud v Olomouci I. obsahuje dle rejstříku spáchaných deliktů celkem 144 spisů, ve kterých se soud zabýval urážkou prezidenta republiky.

Rejstřík však obsahuje nejen případy, kdy byl pachatel obviněn z urážky prezidenta republiky, ale též spisy, kdy byl např. pachatel obviněn z krivého svědectví v řízení pro spáchání urážky jiným pachatelem. Takových spisů, nepoužitelných pro tento výzkum, je v rejstříku zařazeno celkem 15. Tudíž celkový počet spisů, které se skutečně týkají řízení pro spáchání deliktu urážky prezidenta republiky, je v daném období celkem 129, resp. 123, když šest spisů se týká období před přijetím zákona na ochranu republiky. Nicméně i těmto spisům se nadále budu krátce věnovat.

5.1 Rozhodovací praxe před přijetím zákona na ochranu republiky

V tomto období, tedy od vzniku samostatné Československé republiky v roce 1918 až do nabytí účinnosti zákona na ochranu republiky v květnu roku 1923, řešil Krajský soud v Olomouci celkem 6 případů týkajících se urážky prezidenta republiky.

Jak již bylo popsáno výše v kapitole třetí, v tomto období tehdejší právní úprava neobsahovala speciální úpravu urážky hlavy státu a tato jednání tak mohla být postihována jen prostřednictvím jiných ustanoveních trestního zákona, a to zejména dle § 305 trestního zákona.

Pouze ve dvou z těchto případů došlo k pravomocnému odsouzení pachatele, a to právě pro delikt dle § 305 trestního zákona. První případ je popsán již ve čtvrté kapitole, kdy se pachatel provinil výrokem: „*kdyby bylo zůstalo Rakousko, byli by Masaryka dávno oběsili*“ či „*takového lumpa – Masaryka – patří oběsit a vhodit do Vltavy*“.¹²³ V druhém případě se pachatel německé národnosti vysmíval Čechům a urážel prezidenta republiky.¹²⁴

Zbýlé čtyři případy pak byly z iniciativy státního zástupce zastaveny pro nedostatek důkazů.

---

¹²³ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 887, sp. zn. Vr IX 2834/21, karton 864.

¹²⁴ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1093, sp. zn. Vr X 679/22, karton 877.

5.2 Aplikace § 11 zákona na ochranu republiky v rozhodovací praxi Krajského soudu v Olomouci

V této části práce se lze již konečně důkladněji zabývat deliktem urážky prezidenta republiky, a to jak z toho důvodu, že již v tomto období existovalo speciální ustanovení na ochranu cti prezidenta republiky, ale rovněž z důvodu již obsáhlejší rozhodovací praxe Krajského soudu v Olomouci.

V období od účinnosti zákona na ochranu republiky, tj. od 1. května 1923, až do konce první republiky, tj. 29. září 1938, se Krajský soud v Olomouci zabýval celkem 123 případy týkajících se urážky prezidenta republiky. Pro potřeby této práce je relevantních především 58 případů, kdy byl pachatel pravomocně odsouzen pro delikt urážky prezidenta republiky. V dalších 6 případech byli pachatelé rovněž odsouzeni za tento delikt, avšak následně byli amnestováni buď na základě rozhodnutí prezidenta nebo vlády.¹²⁵ V jednom případě pak bylo vyhověno individuální žádosti o milost. Tyto případy jsou pro potřeby práce rovněž relevantní, tudíž těchto 65 případů bude dále blíže analyzováno.

Co se týče ostatních případů, celkem v 18 případech došlo k osvobození pachatele a ve 40 případech bylo trestní stíhání zastaveno nebo přerušeno. Nejčastějším důvodem zastavení byla amnestie prezidenta republiky nebo vlády, a to v 19 případech. V 9 případech došlo k zastavení ze strany státního zástupce, jelikož neshledal důvody k dalšímu stíhání pro nedostatek důkazů apod. U 5 pachatelů bylo řízení zastaveno z důvodu nepřičetnosti a v jednom případě z důvodu úmrtí pachatele. K přerušení nebo zastavení stíhání pak došlo celkem v 6 případech z důvodu neznámého pachatele.

Tyto případy, ve kterých nedošlo k pravomocnému odsouzení pachatele, nejsou pro práci zcela relevantní, resp. pro učinění některých závěrů, když na tyto údajné pachatele se musíme dívat, jako by nikdy čin nespáchali, když nebyli pravomocně odsouzeni. Využití těchto spisů je například zcela vyloučeno pro pojednání o výši udělovaných trestů nebo o souběhu deliktu urážky prezidenta republiky s jinými delikty. Nicméně i přesto se jim alespoň okrajově nadále věnuji.

Delikt urážky prezidenta republiky byl spolu s ustanovením § 13 (nedovolené ozbrojování) a § 14 (rušení obecného míru) zákona na ochranu republiky nejvyužívanějším paragrafem tohoto zákona.¹²⁶

---

¹²⁵ Na základě ustanovení § 60 ústavní listiny z roku 1920 mohla vláda vykonávat funkce prezidenta republiky pro případ, kdy prezident zemřel anebo se vzdal funkce, aniž byl zvolen nový prezident. K této situaci došlo 5. října 1938, když Edvard Beneš rezignoval na svoji funkci a funkce prezidenta se ujal Emil Hácha až dne 30. listopadu 1938. V mezidobí tak funkce prezidenta republiky vykonávala vláda, která dne 7. října 1938 rozhodla o amnestii.

¹²⁶ ŠTEFANICA, Ján. Aplikácia skutkovej podstaty urážky prezidenta republiky podľa § 11 zákona č. 40/1923 Zb. v I. ČSR. Acta Iuridica Olomucensia, 2013, roč. VIII, Vol. 8, s. 106.

Mohlo by se zdát, že rozhodovací praxe Krajského soudu v Olomouci toto nepotvrzuje, když ve sledovaném období od roku 1923 – 1938 je evidováno pouhých 123 spisů týkajících se urážky prezidenta republiky a z toho v pouhých 65 případech došlo k odsouzení pachatele. Je však nutné si uvědomit, že věcná příslušnost soudu v řízení o urážce prezidenta republiky byla dvojitá. Příslušným v řízení o přestupku dle § 11 odst. 1 zákona na ochranu republiky byl v prvním stupni okresní soud. Naproti tomu v řízení o přečinu dle § 11 odst. 2 byl v prvním stupni příslušný krajský soud.¹²⁷

5.3 Souběh deliktů dle zákona na ochranu republiky

5.3.1 Rušení obecného míru

Jak již bylo zmíněno, dalším nejčastěji páchaným deliktem byl delikt rušení obecného míru. Právě ten byl velice často páchán v souběhu s deliktem urážky prezidenta. Alespoň to vyplývá z rozhodovací praxe Krajského soudu v Olomouci.¹²⁸

To je však vcelku pochopitelné vzhledem ke koncepci skutkové podstaty deliktu rušení obecného míru. Objektívni stránka činu je naplněna např. pobuřováním proti státu pro jeho vznik, samostatnost, ústavní jednotnost či republikánskou formu, popuzováním proti skupinám obyvatelstva pro jejich národnost, jazyk apod., nebo hanobením republiky aj.

Prezident jako nejvyšší ústavní činitel státu byl mnohdy v očích pachatelů odpovědný za situaci v republice. Proto se pachatelé při slovních útocích vůči prezidentovi republiky dopouštěli mnohdy i útoku proti státu či naopak. To jistě umocňovala i ta skutečnost, že prezident Masaryk, ale i prezident Beneš, se aktivně podíleli na vzniku samostatného státu.

Jako příklad si můžeme uvést výrok pachatele: „*Co já mám z republiky. Hovno. Já se na republiku vyseru. Prezident byl větší kriminálník než já.*“¹²⁹ nebo případ, kdy pachatel, t.č. ve vězení, napsal v dopise svým rodičům: „*To máme pěknou republiku a svobodu, když máme samé kriminály v republice, kde nás všechny jenom zkaží a ne napraví. Pak se řekne, že je tolik zlodějů, to není nic divné, když máme takovou svobodu. To máme pěknýho presidenta, který si vůbec nic o nás nestará. Hlavně když on se má dobře a o jiné se nestará. Ale až se to změní tož to bude jinač vypadat. Lečiána oběsili ale místo něho měli oběsit raději Masaryka, poněvadž si toho zaslouhuje.*“¹³⁰

¹²⁷ MILOTA, Albert. *Zákon na ochranu republiky*. Druhé přepracované a judikaturou opatřené vydání. Kroměříž: J. Gusek, 1930, s. 54.

¹²⁸ Např.:

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2515, sp. zn. Tk VI 2234/27, Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3195, sp. zn. Tk VI 740/30, Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3394, sp. zn. Tk VI 2253/30 aj.

¹²⁹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2792, sp. zn. Tk VI 2260/28.

¹³⁰ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3400, sp. zn. Tk VII 2299/30.

Takových případů souběhu lze však najít mnoho. Z celkového počtu 65 analyzovaných spisů byl v celkem 18 případech pachatel potrestán mimo urážku prezidenta republiky rovněž za delikt rušení obecného míru dle § 14 zákona na ochranu republiky.

5.3.2 Šíření nepravdivých zpráv

Delikt urážky prezidenta však byl páchan i s jinými delikty obsaženými v zákoně na ochranu republiky. Např. výrokem „*Kdyby ti tam nahoře u vlády nežrali a nekradli i ten posraný prezident, bylo by vše lacinější.*“ a výrokem, že „*ta republika stejně praskne*“ se prvním výrokem pachatel dopustil urážky prezidenta republiky dle § 11 zákona na ochranu republiky a výrokem druhým se dopustil deliktu šíření nepravdivých zpráv dle § 18 téhož zákona.¹³¹ Celkově se pachatelé dopustili souběhu těchto dvou deliktů ve 4 případech.

5.3.3 Schvalování trestných činů

Souběhu urážky prezidenta, rušení obecného míru a nadto zločinu schvalování trestných činů dle § 16 zákona na ochranu republiky se pak pachatel dopustil tím, že v dopisu své matce psal různé výpady proti republice a prezidentu republiky a schvaloval vraždu Aloise Rašína.¹³²

Delikt schvalování trestného činu byl v souběhu spáchán ve 2 případech. I v druhém případě šlo o schvalování vraždy Aloise Rašína, kdy pachatel prohlásil, že se našel dobrý člověk, který Rašína zavraždil. Zajímavostí jistě je, že právě tomuto pachateli, jako jedinému ve sledovaném vzorku, byla udělena individuální milost prezidenta republiky, kterou mu byl prominut zbytek trestu. Těžko říci, jaké důvody měl prezident republiky k takovému rozhodnutí, když pachatel vychvaloval vraždu prezidentova blízkého spolupracovníka. Nicméně je možné, že roli hrála ta skutečnost, že pachatel dříve bojoval v legiích a svého jednání se dopustil právě na cestě z Ruska do Československé republiky. V neprospěch pachatele však jistě mluví ta okolnost, že údajně měl pachatel dokonce pracovat pro tajnou sovětskou službu a rovněž vychvaloval sovětské Rusko.¹³³

5.3.4 Výzva k neplnění zákonných povinností nebo k trestným činům

Dalším deliktem obsaženým v zákoně na ochranu republiky, který byl spáchán v souběhu s urážkou prezidenta, byl delikt výzvy k trestným činům dle § 15. K souběhu s tímto deliktem došlo celkem ve 4 případech. V následujícím příkladu však došlo dokonce k mnohačetnému souběhu deliktů dle zákona na ochranu republiky.

---

¹³¹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2296, sp. zn. Tk VI 2484/26.

¹³² Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3195, sp. zn. Tk VI 740/30.

¹³³ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1552, sp. zn. Tk VI 380/24.

Pachatel německé národnosti mluvil o tom, že Hitler má ČSR v kleštích a vychvaloval Německo a Hitlera. Naopak kritizoval Československou republiku, že je v ní nepořádek, bída a hlad oproti Německu. Rovněž tvrdil, že Němci budou činit to, co činili Češi při první světové válce, a tedy odmítat nastoupit službu a dezertovat k nepříteli, což pachatel považoval za zcela oprávněný přístup. V neposlední řadě pronesl dle soudu obvinění o prezidentovi, když tvrdil, že toho prezident tolik nasliboval, ale udělal z Němců akorát otroky. Těmito a dalšími výroky pronesenými v hostinci se pachatel dopustil souběhu hned několik deliktů dle zákona na ochranu republiky, a to deliktů výzvy k trestným činům dle § 15 odst. 3, urážky presidenta republiky dle § 11 odst. 2, rušení obecného míru dle § 14 odst. 5 a šíření nepravdivých zpráv dle § 18 odst. 2.¹³⁴

5.3.5 Důvody souběhu deliktů dle zákona na ochranu republiky

Z celkového počtu 65 zkoumaných případů došlo k souběhu mezi deliktem urážky prezidenta republiky a výše uvedenými delikty hned v 22 případech, přičemž v některých případech i k mnohonásobnému souběhu.

Jak již bylo uvedeno, zákon postihoval politické delikty. Z toho zřejmě pramení i důvod, proč tak často docházelo k souběhu mezi delikty tohoto zákona, když zákon obsahuje pouhých 26 deliktů.

K souběhu sice docházelo i s normami obecného trestního práva, avšak ve sledovaném období se tomu tak stalo pouze v 23 případech, kdy obecné trestní normy obsahovaly mnohonásobně větší počet deliktů. Přičemž počet souběhů je takřka stejný jako v případech souběhu s delikty dle zákona na ochranu republiky. Navíc nutno uvést, že i některé z těchto deliktů, nezařazených do zákona na ochranu republiky, měly politickou povahu.

Např. dva pachatelé se dopustili souběhu urážky prezidenta republiky a rovněž verbálního útoku proti legionářům.¹³⁵ Legionáři byli, a dodnes jsou, chápáni jako symbol Československé republiky, kteří se velkou měrou zasloužili o vznik samostatného státu. Proto je v podstatě pochopitelné, proč při kritizování či urážení prezidenta či státu nebyli ušetřeni ani oni.

Jiným politicky motivovaným činem, který rovněž nebyl trestný dle zákona na ochranu republiky, je také např. případ pachatele, který vylepoval bez povolení letáky, kterými urážel prezidenta republiky a vyzýval v něm k účasti na oslavách 1. máje pořádaných komunistickou stranou. Tím se pachatel mimo urážky prezidenta republiky dopustil rovněž deliktu vyvěšování

---

¹³⁴ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5564, sp. zn. Tk XI 2335/36.

¹³⁵ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1856, sp. zn. Tk VI 348/25 a Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4092, sp. zn. Tk VI 2567/32.

tištěného spisu na ulici, aniž k tomu dostal zvláštní povolení úřadem bezpečnosti dle tiskového zákona.¹³⁶

Důvody tak častého souběhu mezi delikty dle zákona na ochranu republiky tak jistě lze spatřovat v politických důvodech, ale rovněž v praktickém použití těchto norem. Objektem těchto deliktů byla obecně ochrana republiky, přičemž v některých případech se objekty jednotlivých deliktů takřka překrývaly či si byly velice podobné. Proto nebylo nic obtížného, aby se pachatel od zamýšlené urážky prezidenta republiky dostal až ke spáchání jiného deliktu dle zákona na ochranu republiky nebo naopak.

5.4 Trestání pachatelů

Hlavním trestem za urážku prezidenta republiky bylo vězení. V případě přestupku bylo možné pachateli udělit trest odnětí svobody od osmi dnů do šesti měsíců. U přečinu činila sazba trestu jeden měsíc až jeden rok. Trest mohl být rovněž uložen podmíněně.

Takto stanovené hranice trestu se mohou zdát poněkud přísné za pouhé urážky hlavy státu. Nicméně jak vyplývá z rozhodovací praxe Krajského soudu v Olomouci, tresty se povětšinou ani zdaleka neblížily horní hranici trestní sazby.

Pro účely porovnání trestů v jednotlivých případech samozřejmě nelze použít ty případy, kdy se pachatelé dopustili souběhu různých deliktů. Z 65 odsouzených pachatelů méně jak polovina pachatelů, tj. 30, spáchala pouze delikt urážky prezidenta republiky, aniž by se zároveň dopustila jiného deliktu.

Podmíněné odsouzení bylo vysloveno u 12 z těchto pachatelů. Zkušební doba byla stanovena v délce jednoho, dvou nebo tří roků. Samotná délka trestu vězení pak byla stanovena v rozmezí od pěti dnů do tří týdnů.

Nepodmíněné odsouzení pak bylo vysloveno v 18 případech. Zde se pohybovala výše trestu od 7 dnů do 6 měsíců.

Zajímavostí prvorepublikové trestání bylo tzv. zostření trestní vazby. Dočasný trest odnětí svobody (u doživotního vězení a trestu smrti až na výjimky vyloučeno) mohl být zostřen postem, tvrdým lůžkem, samovazbou a samovazbou v temné komůrce.¹³⁷ Ve zkoumaných případech se projevil jen jeden druh zostření v odsuzujících rozsudcích, a to zostření postem. Nejčastěji se jednalo o jeden post týdně.

---

¹³⁶ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3217, sp. zn. Tk VI 888/30.

¹³⁷ MÍŘIČKA, August. Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní. Praha: Všehrad, 1934, s. 143 – 144.

5.4.1 Výše trestu

Ve většině případů byl uložen trest odnětí svobody v trvání do jednoho měsíce včetně. Ve 3 případech byl uložen trest odnětí svobody do dvou měsíců včetně. V pouhých 3 případech byl uložen trest podstatně vyšší v porovnání s ostatními pachateli.

V prvním případě byl pachateli uložen nepodmíněný trest vězení v trvání 6 měsíců. Důvodem tak vysokého trestu byla skutečnost, že pachatel spáchal přečin více útoky, kdy v hostinci asi před deseti hosty pronesl, že když se zakládala republika, tak prezident prý prohlásil, že bude republiku spravovat za 1 milion korun. Teď prý však nadělal tolik milionů dluhů, a ještě mu to prý nestačí, a že již dávno měl prezidenta čert sebrat, a že prezident Masaryk stojí za hovno. Pachateli rovněž přitěžovalo, že již byl trestán a rovněž skutečnost, že mezi spácháním tohoto činu a vyhlášením odsuzujícího rozsudku se dopustil dalších deliktů.¹³⁸

V druhém případě pachatel v hostinci asi před 7 lidmi pronesl: „*Počkejte až přijde Marxovo rozdělení tak musí první zdechnout Masaryk.*“ Výrok pachatel několikrát opakoval. Byť pachateli dle soudu polehčovala podnapilost, převažovaly přitěžující okolnosti, kterými bylo, že pachatel urážky opakoval a především, že byl již třikrát pro urážku prezidenta republiky trestán. Pachateli proto byl uložen trest vězení v trvání čtyř měsíců.¹³⁹

Posledním vysokým uloženým trestem je případ, ve kterém se pachatel provinil veřejnými výroky: „*President je lump, on mě okradl, je zloděj, okradl mně o peníze, přišel na stolec nahý, vydrancoval republiku, peníze prožrali, Masaryk je kurva, okradl mě, republiku jste prožrali a teď nemáte peněz.*“ Tyto výroky následně opětovně vykřikoval, když byl odváděn policejním strážníkem. I v tomto případě byl pachatel potrestán odnětím svobody na dobu čtyř měsíců, a to zejména z důvodu, že byl pro urážku prezidenta republiky již dvakrát trestán.¹⁴⁰ Jeden z těchto předchozích případů rovněž řešil Krajský soud v Olomouci. Pachatel se provinil veřejným vykřikováním výroků: „*President republiky jest lump, Masaryk ten slovak, on podporuje lumpy a zloděje.*“ a dále: „*dacan jeden mizerný nadržuje Němcům, lump jeden*“ V jiný den zas měl pachatel veřejně vykřikovat: „*Tomáš Masaryk jest zloděj, vrah, lump.*“ Obdobné urážky rovněž opakoval před policejním strážníkem i po předvedení na strážnici. V tomto případě byl pachatel potrestán trestem šesti týdnů vězení.¹⁴¹

¹³⁸ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2222, sp. zn. Tk XIII 1312/26.

¹³⁹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4811, sp. zn. Tk VI 1785/34.

¹⁴⁰ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4845, sp. zn. Tk VI 2099/34.

¹⁴¹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4114, sp. zn. Tk VI 2744/32.

5.4.2 Mimořádné právo zmírňovací

Institut mimořádného práva zmírňovacího byl obsažen v § 266 trestního zákoníku. Dle něho lze uložit trest pod dolní hranici sazby, pokud převažují polehčující okolnosti, z nichž lze mít za to, že se viník polepší. Mimo to obsahoval trestní zákoník rovněž ustanovení o výjimkách odůvodňující jiný postup při trestání pachatele. Dle § 260 písm. b) tak byla nadto možná možnost trest zmírnit i vzhledem k tomu, že by dlouhým trestem mohla být ohrožena výdělečnost pachatele nebo by hrozil úpadek rodiny pachatele.¹⁴²

Tento mírnější postup se projevil v daném vzorku zejména u čtyř pachatelů, kterým byl trest uložen pod dolní hranici zákonné sazby.

Za příklad si můžeme uvést případ, ve kterém byl uložen nejnižší trest ze sledovaného období, a to dokonce podmíněně, kdy pachateli byl uložen podmíněný trest odnětí svobody v trvání pěti dnů se zkušební dobou na tři roky. Pachatel jakožto tajemník republikánské strany měl proslov na veřejné schůzi strany, které se zúčastnilo asi 35 až 40 osob. Ve svém proslovu se pachatel věnoval zejména otázkám zemědělství, politické a hospodářské situaci v republice a činnosti společnosti národů, zvláště ve vztahu k osobě prezidenta. Proti kritice prezidenta Beneše vystoupil přítomný člen strany národně socialistické, který se zastával práce prezidenta. Na to pachatel odpověděl: „*To všechno Dr. Beneš dostal zapláceno, neudělal nic zadarmo a nevyvyšuje člověka nad Boha.*“ Tímto výrokem se pachatel dopustil přečinu urážky prezidenta republiky, když ten spáchal veřejně ve shromáždění. Dle soudu však pachateli polehčovalo hned několik okolností, a to doznání pachatele a rozčlenění vyvolané debatou s politickými odpůrci. Z toho důvodu soud uložil trest pod dolní hranici trestní sazby.¹⁴³

Za polehčující okolnosti byly v dalších třech případech uznány rovněž zachovalost (tj. že má pachatel čistý trestní rejstřík), částečné doznání, věk pod 20 let či podnapilost. V těchto případech mimořádného snížení byly z těchto důvodů uloženy tresty v délce 7 dní.¹⁴⁴

5.4.3 Zproštění viny

K osvobození došlo celkem v 18 případech. Většina z těchto osvobozujících rozsudků nevykazují přílišnou zajímavost z pohledu aplikace předmětného ustanovení zákona. Důvodem pro zproštění byla většinou důkazní nouze spočívající často v nevěrohodných svědcích.

---

¹⁴² MÍŘIČKA, August. Trestní právo hmotné: část zvláštní. 10. vydání. Praha: Všehrd, 1930, s. 138 – 140.

¹⁴³ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5744, sp. zn. Tk VI 1040/37.

¹⁴⁴ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5434, sp. zn. Tk VI 1142/36, Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4113, sp. zn. Tk VI 2723/32, Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3432, sp. zn. Tk VI 2552/30.

Pouze ve dvou případech došlo ke zproštění viny z jiného důvodu. V prvním obžalovaný před hostincem vykládal, co slyšel v jiném hostinci od tamních hostů, kteří měli diskutovat o fašistické schůzi a přitom nadávat na prezidenta. Když byl napomenut, aby takto nemluvil, prohlásil, že se mu nemůže nic stát, jelikož vykládá jen, co slyšel a nic zlého tím nemyslí. Poté se zúčastnění přesunuli do hostince, kde měl obžalovaný zopakovat, co slyšel. Soud vynesl odsuzující rozsudek s odůvodněním, že i kdyby subjektivní dojem svědků byl takový, že obžalovaný neměl úmysl urazit, musí se přihlídnout k tomu, že výroky opakoval. Nadto subjektivní dojem některých svědků očividně byl údajně takový, že obžalovaný měl úmysl urazit, když ho tito svědci napomínali. Nicméně tato argumentace soudu byla popřena Nejvyšším soudem, který vytkl prvostupňovému soudu, že usuzuje na úmysl pachatele na jediném právně mylném předpokladu, že urážlivý úmysl spočívá v projevu samotném. Věc byla vrácena soudu k novému rozhodnutí, ve kterém již soud obžalovaného zprostil viny pro nedostatek subjektivní stránky deliktu.¹⁴⁵

Druhý případ se týká advokáta, který veřejně vystoupil na schůzi pořádané Národní obcí fašistickou v Prostějově. Ten ve svém projevu mimo jiné pronesl: „*Národ jest vše, hesla Masaryka a Beneš nic!*“. Soud tento výrok však neshledal hrubě zneuctívajícím projevem s tím, že i prezident může být kritizován, a to i veřejně. Druhý výrok, kterým se soud zabýval, zněl: „*Nikdo se nesmí divit, když se nás českých lidí, trapně dotýká, když hlava československého národního státu nám po židovi vzkáže, že jsme patologickou sedlinou.*“¹⁴⁶ Tento výrok již soud považoval za objektivně hrubě zneuctívající projev, jelikož nikdo nemůže prezidentu republiky odeprít právo, aby se směl soukromě vyjadřovat o událostech veřejného života. Nicméně dle soudu tímto výrokem nebyl prezident uveden ve veřejný posměch. Rovněž se zabýval subjektivní stránkou deliktu, který vyžadoval úmysl. Dle soudu obžalovaný pouze kritizoval způsob uveřejnění projevu prezidenta, když projevil lítost nad tím, že se o něm museli dozvědět tímto způsobem (tedy od židovského redaktora!). Proto soud neshledal úmysl obžalovaného a ten byl tak osvobozen.¹⁴⁷

Tyto dva případy jsou světlou výjimkou, co do odůvodnění shledání, resp. neshledání objektivní stránky činu. Ta byla soudy povětšinou přehlížena a nebyla až na výjimky soudy blíže konkretizována.

---

¹⁴⁵ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2215, sp. zn. Tk VII 1233/26.

¹⁴⁶ Jedná se o poměrně známý výrok prezidenta Masaryka, který pronesl při interview s redaktorem německého liberálního deníku Prager Tagblatt, ve kterém kritizoval fašismus. Tento článek následně vyvolal poměrně bouřlivou diskusi ve společnosti, jak vyplývá z dobových novinových článků.

¹⁴⁷ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2543, sp. zn. Tk VI 2624/27.

5.5 Objektivní stránka deliktu

Důležitou otázkou rovněž je, jaká všechna jednání byla soudem prohlášena za trestná. Samozřejmě není potřeba se více zabývat těmi, u kterých je zřejmé, proč naplňovala objektivní stránku skutkové podstaty deliktu urážky prezidenta republiky.

Jedná se zejména o vulgární výrazy směřované na osobu prezidenta, byť v dnešní době některé z těchto výrazů již nemají tak vulgární charakter, jak tomu mohlo být dříve. Jako příklad lze uvést projevy, kdy pachatelé před více lidmi nazvali prezidenta republiky sviní,¹⁴⁸ lumpem¹⁴⁹, nebo dacanem, všivákem apod.¹⁵⁰ Výjimkou však nebyly ani o poznání vulgárnější výrazy, u kterých si však myslím, že je není potřeba všechny opakovat.

Za trestné byly rovněž prohlášeny výroky, kterými byl prezident nazýván zlodějem,¹⁵¹ kriminálníkem,¹⁵² nebo zrádцем.¹⁵³ a jinými obdobnými výrazy, u kterých rovněž není pochyb, že byly způsobily ublížit prezidentově cti a je tak pochopitelné, proč soud uznal tyto výroky za hrubě zneuctívající projev.

Lze mít za to, že právě takové výrazy chtěl zákonodárce prohlásit za trestné a není tak žádným překvapením, že se tomu tak dělo.

Mnohem zajímavější a složitější otázkou mohou být jednání pachatelů, kteří vulgární výrazy vůbec nepoužili a mohlo by se zdát, že objektivní stránka deliktu byla soudy vykládána širěji, než bylo nutné.

Dr. Albert Milota uvádí ve svém komentáři k § 11 zákona na ochranu republiky, že projev musí být dle slov zákona *hrubě zneuctívajícím*, z čehož dovozuje, že bylo právě úmyslem zákonodárce, aby nedocházelo k přepínání trestní represe, a aby nebyla znemožněna oprávněná a slušná kritika prezidenta. Rovněž uvádí, že Nejvyšší soud tento pojem někdy vykládá velice široce, přičemž zároveň nedbá na subjektivní stránku deliktu.¹⁵⁴ S tímto závěrem Dr. Miloty lze souhlasit i ve vztahu k rozhodovací praxi Krajského soudu v Olomouci.

Příkladem může být výrok tajemníka lidové strany, který na schůzi této strany prohlásil: „*Po převratu sdělali učitelé ve školách kříže a dali si tam Masaryka.*“ Výrok byl pronesen jako kritika ve vztahu k poměrům na místní obecní škole, jelikož členové a sympatizanti lidové strany požadovali, aby ve škole učili katoličtí učitelé a ne tzv. pokrokoví učitelé. Je pravdou, že pachatel ve svém projevu byl

¹⁴⁸ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1416, sp. zn. Vr X 1835/23, karton 894.

¹⁴⁹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1856, sp. zn. Tk VI 348/25.

¹⁵⁰ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2547, sp. zn. Tk VII 2707/27.

¹⁵¹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2685, sp. zn. Tk VII 1076/28.

¹⁵² Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2792, sp. zn. Tk VI 2260/28.

¹⁵³ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3051, sp. zn. Tk VI 1948/29.

¹⁵⁴ MILOTA, Albert. *Zákon na ochranu republiky*. Druhé přepracované a judikaturou opatřené vydání. Kroměříž: J. Gusek, 1930, s. 49.

velice hrubý vůči nekatolickým učitelům, za což však byl rovněž potrestán. Nicméně dle soudu byla slova o prezidentovi pronesena hrubě a takovým způsobem, že je nutné tyto výroky považovat za hrubě zneuctívající.¹⁵⁵

Za další příklad lze uvést výrok pachatele: „*za prezidentem Masarykem už nikdo nejde*“. Autor výroku byl sympatizantem fašistického hnutí a vychvaloval Gajdu a Mussoliniho a rovněž kritizoval poměry v republice. Za tyto výroky byl pachatel potrestán pro delikt rušení obecného míru. Co se týče výroku o prezidentovi, soud naznal, že dle okolností, za jakých byl výrok pronesen, je nutné ho považovat za trestný. Výrok byl pronesen údajně v takovém smyslu, že by Gajda byl lepším prezidentem, a proto je způsobilý se dotknout obecné vážnosti presidenta republiky.¹⁵⁶

V jiném případě se pachatel na schůzi Sudetoněmecké strany vyjádřil o prezidentu Benešovi: „*Prezident Beneš slibuje na svých cestách v různých krajích lidem mnoho, což však nedodrží a takovými sliby se jen lid uspokojuje*.“ Svědecké výpovědi se však v přesném znění výroků částečně rozcházel. Dle jiné výpovědi měl výrok vyznít tak, že se prezident nepostará o provedení svého slibu či případně že státní orgány nepokládají prezidentův slib za závazný. Soud se však v odůvodnění rozsudku vyjádřil: „*(...) ať již je tvrzeno, že prezident sám nedodrží slibu, nebo, že jeho slib není dodržován jinými, jest v tom zlehčování vážnosti presidentova hrubě zneuctívajícím projevem, který jest zejména za nynějších okolností a všeobecného politického napjetí způsobilý osobu presidentovu uvést v posměch*.“¹⁵⁷

Pouze v posledním jmenovaném případě se soud více zabýval subjektivní stránkou deliktu, když však pouze říká, že k naplnění skutkové podstaty přečinu není potřeba úmysl urazit, postačí, když výrok objektivně naplňuje skutkovou podstatu.

Jak vidno, byly tyto výroky proneseny v souvislosti s politickým přesvědčením jejich autorů. Je však otázkou, zda byly skutečně tyto výroky způsobilé *uvést prezidenta republiky ve veřejný posměch*, a zda je lze považovat za *hrubě zneuctívající*, nebo zda výroky neměly být spíše považovány za dovolenou kritiku prezidenta republiky. Na těchto případech je zřejmé, že soudy přikládaly velký význam rovněž tomu, za jakých okolností byl výrok pronesen. To se jeví jako správné, ale pokud zákon říká, že slušná kritika je dovolena, je otázkou, zda postup soudu není s tímto tvrzením v rozporu. Vždyť kdo jiný bude nejspíš kritizovat hlavu státu, než jeho političtí rivalové či jejich sympatizanti.

Z toho důvodu je nutné se ptát, zda trestání za tyto výroky nebylo spíše kontraproduktivním a nemohlo mít za následek spíše větší radikalizaci pachatelů, ale i jejich blízkých a ve výsledku způsobovat ještě větší napětí ve společnosti, o kterém mluvil soud v posledním zmiňovaném případě.

---

¹⁵⁵ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3393, sp. zn. Tk VI 2239/30.

¹⁵⁶ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4224, sp. zn. Tk VII 769/33.

¹⁵⁷ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5798, sp. zn. Tk VII 1587/37.

Nicméně v uvedených příkladech asi lze pochopit, co vedlo soud k přesvědčení, že jsou daná jednání ve společnosti škodlivá. Přece jenom je nutné pamatovat na skutečnost, že zákon na ochranu republiky postíhal politické delikty. Naproti tomu však v některých případech lze jen stěží najít nějaký obecný zájem na potrestání pachatele za delikt urážky prezidenta republiky, když se pachatelé nedopustili jednání ani z politicky motivovaných důvodů a ani nepoužili hrubých výrazů, čímž by se dotýkali obecné vážnosti prezidenta republiky.

Takovým případem je situace, kdy organizace československých socialistů uspořádala oslavy k osmdesátým narozeninám prezidenta Masaryka v sále hostince. Ve vedlejší místnosti mezi tím skupina mláďenců popíjela a hrála na harmoniku. Tito byli několikrát napomenuti, aby nerušili oslavu narozenin prezidenta. Po skončení oslavy za nimi přišli pořadatelé, kteří jim jejich chování vytknuli. Na to jeden z přítomných odpověděl, že pro ně Masarykovy oslavy neplatí, že on na Masarykovy oslavy kašle. Soud však nepotrestal pouze autora tohoto výroku, ale všechny přítomné, kteří rušili oslavu narozenin. Dle soudu pachatelé tím, že hulákali, zpívali a hráli na harmoniku, ačkoliv byli napomínáni k slušnému chování, ublížili na cti prezidentu republiky hrubě zneuctívajícím projevem.¹⁵⁸

Může být pochopitelné určité potrestání pachatelů za jejich chování, když rušili shromáždění jiných občanů. Je ale dle mého názoru pochybné pachatele potrestat za urážku prezidenta, když nebylo nade vše pochybnost prokázáno, že by tak činili z důvodu oslavy prezidentových narozenin. Respektive se soud opět příliš nezabýval subjektivní stránkou spáchaného deliktu, když s tou se vypořádal pouze tvrzením, že vzhledem k tomu, že pachatelé věděli, jaké oslavy se v sále konají, si byli vědomi, že jejich projev je vhodným a způsobilým prostředkem, aby prezidentově cti bylo ublíženo.

Postup soudu při potrestání rušení oslav by se mohl zdát za oprávněný vzhledem k jinému případu, kdy pachatel, člen zastupitelstva za komunistickou stranu, byl potrestán i jen za to, když na schůzi zastupitelstva byli přítomní vyzváni starostou, aby povstali, a tím projeví oddanost a loyaltitu prezidentu republiky k jeho osmdesátým narozeninám, přičemž pachatel zůstal ostentativně sedět.¹⁵⁹ V těchto případech je však dle mého názoru velký rozdíl, když zde pachatel zřejmě chtěl projevit svoji neúctu k prezidentovi republiky a svůj politický názor, kdežto opilí mladíci se zřejmě chtěli jen bavit a jejich počínání nemělo nejspíš žádný politický smysl. I soud v tomto případě říká, že má za to, že pachatel chtěl urazit prezidenta republiky. Nicméně to dovozuje pouze ze stranické příslušnosti pachatele.

---

¹⁵⁸ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3432, sp. zn. Tk VI 2552/30.

¹⁵⁹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3189, sp. zn. Tk VI 691/30.

Otázkou však je, zda je namístě, aby i takový projev, tj. sezení během vzdání úcty, mělo být rovněž trestné. Pro členy některých politických stran bylo jistě proti jejich přesvědčení, aby projevovali oddanost prezidentu republiku. Stejně tak to mohlo být proti přesvědčení obyčejných občanů, kteří nesouhlasili s politikou prezidenta republiky. To však nemusí nutně znamenat, že by hlavu státu nerespektovali, nebo že by chtěli hlavu státu urazit. Je tedy sporné dovozovat z takového počínání úmysl urazit, když naopak vlastně může jít jen o úmysl nevzdávat nucené pocty. Lze si však představit situace, kdy by političtí odpůrci mohli úmyslně takové osoby vystavovat tomu, aby byly nuceny projevit oddanost povstáním pod hrozbou trestní sankce.

Byť si demokraticky zvolená hlava státu jistě zaslouží patřičný respekt, je nutné pochopit ty, kteří hlavu státu nechťejí urážet, ale zároveň ji nechťejí vzdávat pocty. Kriminalizace takového počínání je přinejmenším sporná.

5.5.1 Neznámí pachatelé a objektivní stránka deliktu

Případy, které byly zastaveny, resp. přerušeny z důvodu neznámého pachatele, nám nemohou říct mnohé. To však neplatí o objektivní stránce deliktu. Byť jednání v těchto případech nebyla soudem pravomocně prohlášena za trestná, je důležité se podívat na to, čím vším se tehdejší orgány činné v trestním řízení zabývaly. Nicméně i přesto lze na základě shora popsaného mít za to, že by za následující jednání byli pachatelé skutečně potrestáni, kdyby byli vypátráni.

Prvním případem je situace, kdy neznámý pachatel napsal na zeď u vchodu do bytového domu nápis „*Masaryk je dacan.*“ Dle šetření strážníka byl nápis napsán nejspíše obyčejnou tužkou a dosti slabě, takže nijak nevyčníval. Závadný nápis byl strážníkovi oznámen 22. listopadu roku 1925. Následně byla věc předána soudu s tím, že tento bude informován o tom, zda se podařilo vypátrat pachatele. Ze strany státního zástupce pak bylo řízení přerušeno 14. prosince 1925, jelikož pachatel zůstal neznámý.¹⁶⁰ Zda skutečně v průběhu od oznámení do přerušení řízení proběhlo zevrubné více jak třítydenní pátrání po pachateli ze spisu nevyplývá.

Podobným je případ, kdy ve výkladní skříni v budově sídla sekretariátu komunistické strany byl pověšen obraz prezidenta Beneše, na kterém seděl vedle Stalina. K tomuto obrazu neznámý pachatel nalepil zvenčí výkladní skříně nápis v němčině, že oba dva vyobrazení patří na šibenici.¹⁶¹

Jiným podobným případem bylo objevení urážlivých výroků napsaných v kronice chlapecké obecné školy. Podezřelým byl správce školy, který ji měl na starost, ale bylo zjištěno, že nebyla uzamčena a byla volně přístupná.¹⁶²

---

¹⁶⁰ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2092, sp. zn. Tk XII 2832/25.

¹⁶¹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6089, sp. zn. Tk XVI 645/38.

¹⁶² Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6075, sp. zn. Tk XVI 503/38.

Dalším případem je korespondenční lístek, který neznámý pachatel vhodil na nádraží do schránky. Lístek byl adresován „poslednímu prezidentovi českožidovské zlodějny“ a obsahoval urážky různých politiků včetně prezidenta, mimo jiné například: „*Také ti na Tvůj svátek přeji jménem milionu nezaměstnaných, aby tu Tvoji zlodějnou brzy čert sebral. Za Rakouska bylo oprávněné heslo: Co Čech, to sokol! A dnes? Co Čech – to zloděj. To platí zejména v tej Tvé vládě. Verstanden? Právě vlastenci se zavírají (fašisté), co zatím banda zlodějská a la Beneš, Engliš, Preis, Trapl tam národ okrádá!*“ Dále obsahoval další urážky směřující vůči Čechům, vyzdvihování Moravanů a Adolfa Hitlera.¹⁶³

Již zajímavějším případem je leták, který obsahoval text: „*Císař z Habeše musil již utéci horko mu bylo bídákovi před Vlchy jak v péci. Teď se pouze jedno musím vás zeptati: kdy budou taky od nás před hněvem pánové Masaryk z titulármajorem Benešem pryč utékat!*“ Leták byl na četnickou stanici oznámen přímo jejím adresátem. Vyšetřováním bylo zjištěno, že oznamovatel je stoupencem fašistické strany. Při výslechu uvedl, že mu není známo, kdo mu leták zaslal, ale uznal, že to byl nejspíš někdo z příslušníků odbočky fašistické strany v Prostějově, kde je jako člen znám včetně své adresy. Leták byl odeslán ze Zvolenu na Slovensku, kam byl spis postoupen. Tamní četnická stanice sdělila, že podobné letáky obdržela od více četnických stanic z Moravy a Slezska. Nicméně vyšetřovatelé předpokládali, že na tamní nádražní poště byly letáky pouze podány, když tudy pachatel projížděl.¹⁶⁴

Na základě shora popsaného tak lze dovodit, že pachatel se rozesíláním urážlivých letáků dopustil urážky prezidenta republiky tiskopisem, popř. v rozšiřovaném spise, tedy veřejně. Tudíž by mu v případě dopadení mohl hrozit trest až do výše jednoho roku.

Poslední řízení bylo zahájeno v souvislosti s výnosem okresního úřadu v Šumperku, jímž byla dne 4. října 1933 zastavena činnost místních organizací politické strany N.S.D.A.P. a německé nacionální strany. Při domovních prohlídkách u vedoucích funkcionářů byla nalezena hanopisná hymna, jejíž obsah urážel prezidenta republiky, pobuřoval proti státu, hanobil český národ, armádu a jiné. Podezřelým byl funkcionář německé nacionální strany. Nicméně se u něj pouze našla kopie hanopisné hymny, avšak nebylo zjištěno, zda by právě on hymnu napsal či rozšiřoval a ani na jakém stroji byla hymna napsána. Proto bylo trestní řízení zastaveno z důvodu neznámého pachatele.¹⁶⁵

Jak vidno z těchto případů, o některých jednáních, kterými se orgány činné v trestním řízení musely zabývat, nelze říci, že by je bylo možné považovat za nějaké nebezpečné protistátní jednání. To zejména v případě slabého nápisu na zdi, nebo nápisů v kronice chlapecké školy, které klidně mohl napsat nudící se žák. Proto je otázkou, zda bylo nezbytné, aby se orgány činné v trestním řízení zabývaly i těmito případy.

¹⁶³ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4202, sp. zn. Tk XIII 600/33.

¹⁶⁴ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5535, sp. zn. Tk XII 2016/36.

¹⁶⁵ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4380, sp. zn. Tk XIV 2148/33.

5.6 Charakteristika pachatelů a jejich motivace

Skutková podstata deliktu urážky prezidenta republiky nestanovovala žádnou překážku co do osoby pachatele a mohl se jí tak dopustit kdokoli.

Nejčastějšími pachateli byli jednoznačně muži, když ze sledovaných 65 případů v pouhých 2 případech byl čin spáchán ženami. U pachatelů převažovalo římskokatolické vyznání nad jinými vyznáními či pachateli bez vyznání. Dále byla většina pachatelů nemajetných, když takových bylo 53 a pouhých 12 pachatelů bylo považováno za majetnější.

Rovněž u pachatelů převažovala česká národnost nad německou, když pachatelé německé národnosti se dopustili deliktu urážky pouze v 15 případech. U 6 pachatelů pak není národnost ve spisovém materiálu explicitně vyjádřena, avšak dle příjmení pachatelů, dle jazyka, ve kterém byl veden spis a podána žaloba¹⁶⁶ či dle okolností případů lze usuzovat na to, že 1 z těchto pachatelů byl německé národnosti a zbylých 5 české. V součtu tak čin spáchalo 16 pachatelů německé národnosti a 49 pachatelů české národnosti.

Z těchto holých dat však nelze vyvozovat jednoznačné závěry o motivaci pachatelů. K tomu je nutné analyzovat jednotlivá trestná jednání pachatelů a okolnosti, za kterých byla spáchána.

Mnoho z pachatelů ve sledovaném vzorku spáchalo čin ve stavu podnapilosti. Zajímavostí je, že podnapilost byla brána jako polehčující okolnost, a dokonce v případě úplné opilosti se mohl pachatel stát beztrestným.¹⁶⁷ Z toho důvodu se mnoho pachatelů vymlouvalo na opilost, avšak v žádném z daných případů nebyla uznána úplná opilost. Naopak částečná podnapilost byla za polehčující okolnost uznána velmi často. S tím souvisí i ta skutečnost, že v mnoha případech není motivace pachatele jasná. Respektive sám soud v některých případech naznal, že se pachatel činu dopustil pouze z nerozvážnosti v opilosti.

Příkladem může být pachatel, který v Přerově v podnapilosti u nouzových baráků prohlásil: „*Panu prezidentovi se dělá sláva, lumpům se dělá sláva.*“, čímž narážel na návštěvu prezidenta v Přerově.¹⁶⁸ Nebo pachatel, který v podnapilosti z rozčilení, že mu byl zabaven movitý majetek pronesl: „*Já musím stále platit daně, již jednou jsem platil, teď mám platit zase, kožu a hoblovačku mě zafantovali a prezident jezdí po koupelích za naše peníze.*“ a dále: „*Já půjdu k živnostenské jednotě a zda-li mě to nevypraví, vstoupnu do lidové strany, já jsem čistý jako prezident.*“¹⁶⁹ Jako poslední příklad lze uvést výrok pachatele v hostinci,

¹⁶⁶ Dle ustanovení jazykového zákona platilo, že soudy, úřady a jiné orgány republiky, jejichž působnost se vztahovala na soudní okres s alespoň 20 % státních občanů, kteří používali jiný jazyk než československý, museli přijímat podání v tomto menšinovém jazyce. Tyto podmínky rovněž zavazovaly veřejného žalobce při podávání obžaloby. MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přepracované vydání. Praha: Leges, 2010, s. 350.

¹⁶⁷ MÍŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné: část zvláštní*. 10. vydání. Praha: Všehrad, 1930, s. 34 – 35.

¹⁶⁸ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5998, sp. zn. Tk VI 2641/37.

¹⁶⁹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1713, sp. zn. Tk IX 1994/24.

kdy při rozhovoru o vojenských manévrech, na kterých měl být viděn i prezident Masaryk, jak jede na koni, řekl: „*On jezdí jen z rozežranosti.*“¹⁷⁰

Takových případů, kdy se pachatelé dopustili činu v podnapilosti či z rozčilení bylo spácháno nejméně v 28 případech, přičemž nelze dovozovat motivaci v politických důvodech. Společný znak lze částečně spatřovat v nemajetnosti těchto pachatelů. Z toho důvodu usuzuji spíše na obecnou nespokojenost s politickou reprezentací bez přítomnosti nějakých hlubších důvodů. Nicméně některé případy spíše budí pochybnosti, zda vůbec se jednalo o urážku prezidenta republiky, a zda se vůbec soud měl tímto jednáním zabývat jako je např. poslední jmenovaný příklad, nebo případ opilých mladíků rušících oslavu prezidentových narozenin.

Ve zbylých 37 případech lze již spatřovat určitou politickou motivaci pachatelů. Ta by se dle mého názoru dala rozdělit a seřadit dle četnosti takové motivace na radikální levice včetně komunismu, německý nacionalismus, český nacionalismus a katolicismus či monarchismus.

Nutno však pamatovat, že soud se většinou motivací pachatelů příliš nezabýval. To zejména tam, kde byla nepochybně naplněna skutková podstata deliktu a motiv pachatele tak nebylo potřeba zkoumat.

5.6.1 Radikální levice

Radikálně-levicové smýšlení pachatelů můžeme spatřovat celkem na 14 případech. Z toho se jeden pachatel hlásil k nihilismu, tedy anarchismu. Tento pachatel se provinil veřejnými výroky, kterými urážel republiku a prezidenta Masaryka a provolával jim hanbu.¹⁷¹

Zajímavá je však především četnost urážek ze strany komunisticky smýšlejících pachatelů, kterých bylo celkem 13. Některé z těchto případů byly již zmíněny výše. Nejvýrazněji se projevoval komunismus jako motivace pachatelů zejména ve zmíněných případech komunistického zastupitele, který nepovstal na výzvu k projevení oddanosti a loyality¹⁷² a v případě rozvěšování komunistických letáků, kterými pachatel vyzýval k účasti na oslavách 1. máje pořádaných komunistickou stranou. V tomto případě se pachatel dopustil urážky tak, že na letácích, které veřejně vylepoval, byl vyobrazen prezident Masaryk sedící na hlavni děla a u toho stál nápis: „*Masaryk: Když třeba tak železem.*“ a dále: „*Dělník: Je ho už nejvýš třeba, proti buržoasii a sociálfašistům.*“ Nejen, že se pachatel dopustil urážky veřejně z důvodu vylepování na veřejných místech, ale rovněž soud naznal, že leták nutno považovat za tiskopis.¹⁷³

---

¹⁷⁰ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3044, sp. zn. Tk VI 1884/29.

¹⁷¹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4134, sp. zn. Tk VI 127/33.

¹⁷² Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3189, sp. zn. Tk VI 691/30.

¹⁷³ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3217, sp. zn. Tk VI 888/30.

Dalším případem pak byl případ pachatele, který zpíval v hostinci kuplet, v jehož jedné sloce bylo obsaženo: „*V pražském hrade strážáka (...)*“, což byla komunisty upravená píseň Naše Česká republika, kterou komunisté zneuctivali republiku a ústavní činitele. Pachatel se bránil, že v republice je zaručena svoboda projevu a myšlení, a že pokud se potlačují takové projevy, není v Československé republice spravedlnost, o jaké se mluví.¹⁷⁴

Nebo rovněž již zmíněný pachatel, který v dopise napsal, že měl být popraven spíše Masaryk než Lecian.¹⁷⁵ To byl vrah a tzv. kasař, kterého komunisté vykreslovali jako hrdinu a glorifikovali jej jako bojovníka proti bohatým.¹⁷⁶

Všechny radikálně-levicové pachatele spojovala rovněž česká národnost a s výjimkou jednoho byli rovněž všichni nemajetní. Tento jediný majetný pachatel se provinil tím, že prezidenta nazval lumpem a rovněž urážel legionáře. Ohledně svého členství v komunistické straně pak tvrdil, že do strany vstoupil pouze z toho důvodu, že jediná komunistická strana byla proti scelování pozemků.¹⁷⁷

5.6.2 Nacionalismus

Nacionalismus se v projevech pachatelů projevoval celkem v 17 případech, a to až už šlo o německý či český nacionalismus. Nicméně v některých z těchto případů je otázka nacionálního cítění poněkud složitější. U některých by bylo vhodné spíše mluvit o určité nespokojenosti soužití mezi Němci a Čechy, než že by šlo jednoznačně říci, že jde o nacionalisty nebo dokonce fašisty.

Čeští pachatelé se urážky prezidenta republiky dopustili v 5 případech, ve kterých lze mluvit o nacionalismu. Ve dvou případech tito pachatelé obhajovali Radola Gajdu,¹⁷⁸ nebo mu provolávali slávu.¹⁷⁹ V jednom případě se pak pachatel chlubil tím, že se účastnil fašistického sjezdu. Při tom se zároveň dopustili urážky prezidenta republiky.¹⁸⁰ Ve zbylých dvou případech se jeden pachatel provinil tím, že o prezidentu tvrdil, že v den státního svátku 28. října navštívil německé divadlo, pročež prezidenta urážel¹⁸¹ a druhý pachatel mimo jiné urážky tvrdil, že prezident nadřazuje Němcům.¹⁸²

---

¹⁷⁴ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3672, sp. zn. Tk VI 1810/31.

¹⁷⁵ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3400, sp. zn. Tk VII 2299/30.

¹⁷⁶ PJENTAK, Martin. *Na popravu známého vraha prodávali vstupenky. Kdo je neměl, ležl na strom* [online]. iDNES.cz, 15. května 2016 [cit. 17. července 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/ostrava/zpravy/anton-schimack-verejna-poprava-moravsky-babinsky-zlocinec-martin-lecian-kasar.A160512_224557_ostrava-zpravy_sme>.

¹⁷⁷ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1856, sp. zn. Tk VI 348/25.

¹⁷⁸ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2334, sp. zn. Tk XII 3035/26.

¹⁷⁹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4224, sp. zn. Tk VII 769/33.

¹⁸⁰ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4302, sp. zn. Tk VI 1379/33.

¹⁸¹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4113, sp. zn. Tk VI 2723/32.

¹⁸² Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4114, sp. zn. Tk VI 2744/32.

Co se týče německého nacionalismu, jeví se tato otázka ještě složitější. Například v jednom případě se pachatel dopustil urážky tím, že v podnapilosti přišel do hostince, kdy měl obutu na jedné noze papuči a na druhé střevíc a mimo to držel v ruce kus dřevěné tyče a prohlásil k hostům, kteří byli povětšinou německé národnosti: „*Ted' představuji prezidenta Masaryka a mluďte teď vy.*“ a dále: „*Ted' jste již potichu, jste již všichni Češi.*“ a dále se obořoval na obsluhu: „*Já vím, Čechy Vy obsluhujete úzkostlivě, těm by jste vlezla do zadnice. Češi budou zde oslavováni, Němci nikoliv.*“ Následně při výslechu pachatel udal, že čin spáchal v opilosti a činu lituje, přičemž prohlásil, že prezidenta si váží jako zasloužilého a mírumilovného státníka a ve střízlivém stavu by prezidenta za žádných okolností neurážel.¹⁸³

Dalším sporným případem může být jednání pachatele, který při oslavách prezidentových narozenin v hostinci prohlásil: „*At' mě prezident políbí prdel, máme z něho oba hovno. Co ti dal? Ten dneska žere lepší než ty.*“ a po napomenutí dodal: „*Ty jsi Čech, já jsem Němec, vím co jsem řekl.*“¹⁸⁴

V jiných případech již byl sklon pachatelů k nacionalismu, ba dokonce k fašismu či nacismu, zcela zřejmý. Jedná se například o již zmíněného pachatele, který vychvaloval Německo a Hitlera a mluvil o tom, že má Hitler republiku v kleštích¹⁸⁵ nebo pachatel, který byl členem sudetoněmecké strany a prohlásil, že prezident Beneš jen slibuje, ale své sliby nedodržuje.¹⁸⁶

Nadto za příklad lze uvést pachatele, který pronesl: „*že vláda československá bude muset vyhovět všem požadavkům Konráda Henleina a že za rok budu vidět, co bude a že ještě jím, tj. sudetským Němcům, ponese prezident Beneš mimo státní vlajky také prapor SdP*“ a dále: „*že jím – Němcům – poroučí Henlein a žádný prezident Beneš a že zde v republice není žádná demokracie, že Němci jsou utiskováni a že už nebudou dělat Čechům papuč*“ a další výroky, ve kterých mluvil o tom, že to s republikou dopadne jako s Rakouskem a v případě války s Německem nikdy bojovat nepůjde.¹⁸⁷

5.6.3 Monarchismus a katolictví

Do této kategorie pachatelů lze zařadit 6 pachatelů. Monarchismus a katolictví jako motiv pachatelů se v některých případech výrazně prolíná, což samozřejmě souvisí s tím, že období Rakouska-Uherska se vyznačovalo jasným upřednostňováním katolické církve.

Nejvýraznějším příkladem je výše uvedený pachatel, který jako tajemník lidové strany vystupoval proti nekatolickým učitelům a pronesl výrok: „*Po převratu sdělali učitelé ve školách kříže a dali si tam Masaryka.*“ Z jednání pachatele je zřejmé, že období před vznikem republiky považoval

¹⁸³ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2892, sp. zn. Tk VII 345/29.

¹⁸⁴ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5769, sp. zn. Tk VI 1276/37.

¹⁸⁵ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5564, sp. zn. Tk XI 2335/36.

¹⁸⁶ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5798, sp. zn. Tk VII 1587/37.

¹⁸⁷ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6245, sp. zn. Tk VI 1508/38.

vhodnější, co do postavení katolického náboženství ve státě. Rovněž je zřejmé, že nelibě nesl změnu upřednostňovaných vzorů ve společnosti.¹⁸⁸

Dva pachatelé se pak shodně dopustili urážky prezidenta republiky ve spojení s provokativním hraním či zpěvem bývalé rakouské hymny. Jeden z nich před vystavenou bustou prezidenta Masaryka pronesl: „*Masaryku kam se hrabeš, tys měl být v Rakousku. Oslavujeme Masaryka a ve svobodné republice nemáme co žrát!*“¹⁸⁹ Druhý pak označil prezidenta nadávkou hadrlump.¹⁹⁰

Výrazně se katolictví rovněž projevilo v případě, kdy pachatel mluvil o tom, že prezident republiky povolil rozluky církve od státu, za což mu nadával do „*kurvářů a svínů*“¹⁹¹

5.6.4 Motivace u osob podezřelých, obviněných a obžalovaných

Výše byly pospány případy neznámých pachatelů. V některých z těchto případů můžeme poměrně jasně spatřovat důvod, který vedl pachatele k jeho činu.

To zejména v případě hanopisné hymny, která byla nalezena v souvislosti s pozastavením činnosti německých nacionalistických stran.¹⁹² Určité závěry na motiv pachatele bychom mohli spatřovat i v dopisu rozesílaném ze Zvolenu, kde se podezření upínalo na fašistickou organizaci,¹⁹³ nebo v případě vylepení nápisu u obrazu Stalina a Beneše s tím, že patří na šibenici, kde bychom zas mohli minimálně spatřovat antikomunismus.¹⁹⁴

Nicméně vzhledem k tomu, že o těchto pachatelích nic nevíme a jedná se pouze o domněnky, nelze tyto případy využít pro srovnání četnosti jednotlivých motivací nastíněných výše.

Rovněž pro stejné účely nelze použít ty případy, ve kterých byli obžalovaní pravomocně osvobozeni, když údajné jednání, kterého se měli dopustit, bylo vyvráceno, nebo nenaplněvalo znaky skutkové podstaty.

Poněkud složitější jsou případy, ve kterých bylo řízení zastaveno. Případy, kde bylo řízení zastaveno z důvodu rozhodnutí státního zástupce, jsou povětšinou zcela irelevantní pro pojednání o pachatelích a jejich motivaci. Jedná se o případy, kdy pachatel byl nepřičetný vlivem duševní choroby. Rovněž z případů, které státní zástupce zastavil z důvodu nevěrohodných svědků, nelze vyvozovat určité závěry. To zejména v těch případech, kdy jediný svědek a zároveň oznamovatel deliktu měl s tvrzeným pachatelem osobní spory a existovala tak obava z jeho zaujatosti.

¹⁸⁸ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3393, sp. zn. Tk VI 2239/30.

¹⁸⁹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3170, sp. zn. Tk VI 539/30.

¹⁹⁰ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4946, sp. zn. Tk VII 2840/34.

¹⁹¹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3846, sp. zn. Tk VI 747/32.

¹⁹² Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4380, sp. zn. Tk XIV 2148/33.

¹⁹³ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5535, sp. zn. Tk XII 2016/36.

¹⁹⁴ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6089, sp. zn. Tk XVI 645/38.

Na poslední zmíněné situaci křivého obvinění můžeme právě spatřovat velkou slabinu deliktu urážky prezidenta republiky, ale i dalších ustanovení zákona na ochranu republiku. Očividně nebylo nic těžkého někoho obvinít ze spáchání urážky prezidenta republiky, když pro odsouzení pachatele byly často využívány jako důkaz pouze svědecké výpovědi, resp. o jednání pachatele mnohdy ani nemohly existovat jiné důkazy. Státní zástupce a soud tak museli pečlivě zvažovat, zda je ten či onen svědek důvěryhodný, a jaký má vztah k obviněnému. Nicméně lze mít za to, že v tomto ohledu se příslušné orgány snažily být pečlivými a vždy zjišťovaly vztah mezi svědkem a obviněným.

Nejproblematictějšími spisy ve smyslu toho, zda tyto zahrnout nebo nezahrnout do výzkumu o pachatelích a jejich motivaci a vyvozovat z nich závěry, jsou ty, ve kterých bylo řízení zahájeno, ale následně bylo zastaveno z důvodu amnestijního rozhodnutí prezidenta nebo vlády.

U některých z těchto podezřelých skutkové okolnosti a důkazy nasvědčují tomu, že se skutečně dopustili jednání naplňujícího delikt urážky prezidenta republiky. U těchto podezřelých jsem se však rozhodl, že je pro potřeby zodpovězení otázky, zda byl zákon na ochranu republiky namířen proti některým skupinám obyvatel, nepoužiji. Důvody pro to jsou myslím jasné. Tyto osoby se v rámci stádií trestního řízení staly nanejvýš osobami obžalovanými, nikoli odsouzenými, a proto je nemohu prohlásit za pachatele, byť jde o pojem hmotněprávní a nikoli procesněprávní jako je pojem odsouzený. Nadto i kdyby byli skutečně pachateli, mohly být tyto osoby osvobozeny a nelze tak činit závěr, že by proti nim byl zákon namířen z důvodu jejich politických názorů či národnosti. Nicméně bych rád alespoň některé z těchto případů zastavení řízení z důvodu amnestie zmínil. Tyto osoby jsou dále v textu pro odlišení a zjednodušení označeny jako podezřelí, byť mohlo jít i o osoby obviněné nebo obžalované.

Jak již bylo uvedeno, řízení proti celkem 19 osobám bylo zastaveno z důvodu amnestijního rozhodnutí. Ve většině z těchto případů šlo o obyčejné urážky, ve kterých nelze usuzovat na nějakou politickou či jinou motivaci.

V jednom z případů by bylo možné spatřovat monarchistické názory podezřelého, když ten údajně prohlásil při debatě: „*Pan císař byl císař, Masaryk podepisuje a neví co a jest větší tele jako druhý, třetí.*“¹⁹⁵

V dalších šesti případech se měli podezřelí údajně při urážce prezidenta dopustit i vychvalování Hitlera a podobného jednání, z čehož by bylo možné usuzovat na jejich vztah k německému nacionalismu nebo fašismu.

---

¹⁹⁵ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2691, sp. zn. Tk VI 1136/28.

Tři z těchto podezřelých však byli české národnosti. U jednoho z nich existovalo podezření na udání ze msty.¹⁹⁶ Jeden zas pronesl výrok o prezidentovi a Hitlerovi v rozčilení nad úřady, když pronesl, že je už nejvyšší čas, aby přišel Hitler, který by aspoň polovinu úředníků vyhodil, a že kdyby přišel prezident, že by před ním nesmekl, natož před nějakým úředníkem od dráhy.¹⁹⁷ Poslední z českých podezřelých vychvalující Hitlera byl členem fašistické organizace, tudíž jeho motivace se jeví jako jasná, když mimo jiné pronesl: „(...) *Hitler sem patří, ten má názory. Hákový kříž sem patří zasadit (...)*“¹⁹⁸

Podezřelí německé národnosti, jejichž názory nejspíše tíhly k německému fašismu, byli amnestováni a řízení proti nim zastaveno, ve třech případech. V prvním případě se podezřelý v hostinci rozčiloval nad zabavením jeho peněz ze strany exekutora, přičemž nadával prezidentovi a republice a dále zdravil nově příchozí do hostince nacistickým pozdravem.¹⁹⁹ Ve druhém případě pak měl podezřelý s jinými osobami údajně zpívat urážlivou píseň proti republice a prezidentovi, která rovněž vychvalovala Hitlera.²⁰⁰ Posledním výrokem je urážlivá anekdota, kterou měl podezřelý vyprávět svým kolegům: „*Ve škole tážal se učitel žáků, mají-li doma obrazy vládnoucích osob. Přihlásil se žák a řekl, že má doma tři obrazy a sice prezidenta Masaryka, Hitlera a prezidenta Beneše. Na to tážal se učitel, jak jsou tyto obrazy zavěšeny a na to odpověděl žák, že napřed Masaryk, Hitler a pak Beneš. Učitel se tážal, proč právě v tomto pořádku a chlapec mu odpověděl: Ježíš také visel mezi dvěma lotry.*“²⁰¹

Na závěr této podkapitoly můžeme uvést, že podezřelí, proti nimž bylo trestní řízení zastaveno, byli povětšinou české národnosti, a to ve 22 případech, v 11 německé a v jednom případě ruské. Náboženství převládalo římskokatolické a většina podezřelých byla nemajetných. Většinu podezřelých tvoří muži, jen v 7 případech se jednalo o ženy.

5.6.5 Motivace a její srovnání

Počet potrestaných politicky motivovaných jednáních potvrzuje skutečnost, že zákon na ochranu republiky, včetně jeho ustanovení o urážce prezidenta republiky, byl namířen na kriminalizaci politických činů, když těchto bylo více jak polovina. Avšak z pouhého srovnání, v kolika případech se pachatelé dopouštěli činu dle své stranické příslušnosti či svých politických názorů, ještě nelze dovozovat, že by zákona byl namířen proti konkrétně smýšlejícím pachatelům.

¹⁹⁶ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6440, sp. zn. Tk XII 2291/38.

¹⁹⁷ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5247, sp. zn. Tk VI 2335/35.

¹⁹⁸ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5643, sp. zn. Tk XII 380/37.

¹⁹⁹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6183, sp. zn. Tk XVI 1314/38.

²⁰⁰ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5528, sp. zn. Tk X 1948/36.

²⁰¹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6169, sp. zn. Tk VII 1261/38.

V úvodu práce bylo řečeno, že zákon měl být údajně namířen mimo jiné proti komunistům a Němcům. Z celkového počtu 65 zkoumaných spisů tvoří shodně komunisté i Němci přibližně pětinu potrestaných pachatelů.

Byť se jedná o číslo poměrně vysoké, v případě národnostního srovnání nevybočuje z rozložení obyvatelstva, naopak je poměr odsouzených Čechů vyšší ve srovnání s národnostním rozložením obyvatel. Proto na základě zkoumaného vzorku nelze učinit závěr, že by německé obyvatelstvo bylo trestáno více než obyvatelstvo československé, když je tomu naopak. Zde bych rád jen na okraj dodal, že poměrně často obyvatelé německé národnosti byli ti, kdo pachatele napomenuli, aby se zdrželi urážlivého jednání a takové jednání odsuzovali a rovněž proti takovým pachatelům svědčili.

Co se však týče komunistů, procento potrestaných pachatelů převyšuje až dvojnásobně volební výsledky komunistické strany. Nutno však podotknout, že výroky komunisticky smýšlejících pachatelů byly až na výjimky poměrně hrubého rázu a lze pochopit jejich potrestání dle daného ustanovení zákona. Nicméně jak bylo ukázáno na příkladu komunistického zastupitele, který nepovstal na výzvu k projevení oddanosti prezidentu, soud z politické příslušnosti pachatele dovozoval úmysl urazit, což se jeví jako sporné.

K pachatelům zařazených do kategorie monarchistů či katolíků lze uvést, že v jejich počínání spíše spatřuji nostalgii po starých časech, a to z důvodu buď nespokojenosti s upořádáním církve nebo z důvodu sociálních otázek, kdy pachatelé měli za to, že se měli lépe v době před vznikem republiky.

5.7 Shrnutí

Na základě popsaného lze uvést k aplikaci daného ustanovení několik problematických bodů.

Prvním je časté trestání pachatelů za vícero činů dle zákona na ochranu republiky. Zejména spatřuji jako pochybení aplikace dané úpravy v častém trestání pachatele za souběh deliktů urážky prezidenta republiky a rušení obecného míru. Samozřejmě jsou případy, kdy je takový postup více méně bezproblémový, avšak rovněž byly nastíněny situace, kdy se souběh zdá jako příliš přísné řešení, když pachatelovo jednání bylo jednoho charakteru, tedy kritizovat poměry v republice (zda šlo o kritiku přípustnou nebo ne, teď nechme stranou). Úprava však dovozovala, aby jedna věta z rozhovoru byla vyňata a pachatel byl rovnou potrestán za souběh těchto deliktů.

Druhý problém aplikace spatřuji v přepínání trestní represe ze strany soudů, a to jak s ohledem na objektivní, tak i subjektivní stránku deliktu.

Byly popsány případy, u kterých jen stěží považovat dané jednání za *brubě zneuctívající* a způsobilé vyvolat *veřejný posměch*. Takové extenzivní vykládání trestního zákona dle mého nemůže nikdy přinést kýžený výsledek a může ve výsledku znamenat pouhou radikalizaci občanů.

Problematický postup soudu je i v otázce subjektivní stránky deliktu. Jak vidno, soud se příliš nezabýval úmyslem pachatelů, což je však zvláště důležité, aby nebyla trestně postihována i přípustná kritika politických představitelů státu. U vulgárních výrazů je samozřejmě úmysl urazit zřejmý, jiné tomu však je u výše nastíněných případů jako je kritika neplnění slibů ze strany prezidenta nebo kritika vyvěšování portrétů prezidenta ve školách. Rovněž je ale důkladné zkoumání zavinění důležité v případech jako bylo rušení oslav prezidentových narozenin. Pokud v jednání těchto pachatelů nebyl úmysl prezidenta urazit, napříště tomu tak již možná bude.

Posledním problematickým bodem je ukládání trestů. Za pozitivní přístup soudu považuji skutečnost, že výměra trestů výjimečně přesahovala jeden měsíc a soud často uplatňoval možnost zmírnění trestu. Negativně však vnímám nedostatečné ukládání podmíněných trestů, když nepodmíněný trest odnětí svobody by měl být jistě krajním řešením. Kontroverzním z dnešního pohledu je jistě i zpřísnění trestu formou postů, avšak to je otázkou týkající se celého prvorepublikového trestního práva.

6 Závěr

Cílem této práce bylo především obecné analyzování institutu urážky prezidenta republiky v období první republiky s ohledem na to zjistit, zda je zavedení takové právní úpravy zapotřebí i v dnešní době a zda je obsah této úpravy v demokratickém právním řádu vůbec relevantní.

Když mluvíme o trestním postihu urážky prezidenta republiky, mluvíme o verbálním trestném činu. Náš právní řád v současnosti nezná speciální trestněprávní institut, který by chránil hlavu státu proti verbálním útokům. Byť i dnešní právní řád obsahuje některé verbální trestné činy, nutno uvést, že tyto jsou často vnímány velice kontroverzně, a to zejména s ohledem na to, že postihování verbálních projevů se dotýká jednoho ze základních práv, a to svobody projevu. U zkoumané právní úpravy však tato nenaráží pouze na svobodu projevu, ale rovněž na svobodu politického myšlení, což zapříčiňuje podstatně větší kontroverznost.

Pro pochopení institutu urážky prezidenta republiky bylo rovněž nutné uvést historický vývoj předcházející úpravy. Tomu se ve své práci věnuju hned v první kapitole, která přibližuje původ daného institutu. Ten je důležitý právě pro pochopení, proč je považována kriminalizace urážek hlavy státu za kontroverzní a v určitém nesouladu s republikánským zřízením státu. Právě v dobách před vznikem Československé republiky byla hlava státu vnímána jako nedotknutelná a z právní ochrany její cti vyplývala nerovnost mezi panovníkem a obyčejným lidem.

V druhé kapitole je nastíněn vznik samostatné Československé republiky a jeho vliv na proměnu právního řádu jako celku, a jaký vliv měla nadále předchozí právní úprava z dob monarchie. Alespoň stručný nástin právního řádu po vzniku republiky je samozřejmě důležitý pro aplikaci konkrétního daného institutu, když ten samozřejmě nelze vykládat izolovaně. Konec této kapitoly je pak věnován období, kdy vlivem zrušení právní úpravy, která již neměla místo v nově vzniklé republice, chyběla speciální úprava, která by chránila čest prezidenta republiky. Na tomto období jde vidět určitý konzervatismus v přístupu soudů. Ač speciální ustanovení na ochranu prezidenta neexistovalo, soudy se snažily prostřednictvím obecné úpravy vyplnit tuto mezeru a tuto ochranu prezidentovi poskytnout. V tom jde vidět, že změna smýšlení o tom, jak a zda by měla být hlava státu chráněna proti verbálním útokům, nebyla příliš velká, ač oprávněně v období monarchie byla ochrana majestátu chápána velice kriticky.

Další část práce se již konečně věnuje konkrétně ustanovení § 11 zákona na ochranu republiky. V úvodu kapitoly jsou nastíněny dobové důvody a proces přijetí právní úpravy, která i tehdy vzbuzovala rozporuplné reakce. Dále je již právní úprava urážky prezidenta republiky podrobně rozebrána, k čemuž slouží zejména analýza odborné literatury a judikatury Nejvyššího soudu Československé republiky.

Poslední kapitola se pak soustředí na konkrétní aplikaci ustanovení § 11 v rozhodovací praxi Krajského soudu v Olomouci. Zde jsou popsány zejména nejdůležitější a možná nejproblematictější body dané právní úpravy. Součástí je snaha o pochopení praktické aplikace, a to zejména v tom ohledu, jaká jednání soud, potažmo zákon, považoval za trestná. Rovněž je však ukázána aplikace trestů v praxi a jejich výměra. Závěr kapitoly je pak snahou o zobecnění pachatelů a jejich motivace.

Práce si jako jeden z cílů kladla i zodpovězení otázky, zda byla právní úprava namířena proti sympatizantům komunistické strany a německé národnostní menšině. V tomto ohledu byl učiněn závěr, že co do § 11 zákona na ochranu republiky se tato otázka u německého obyvatelstva nepotvrdila. Jinak je tomu však u komunistické strany. Zde se jeví tvrzení, že byla úprava namířena i proti komunistům jako relevantní závěr. Nicméně to je zřejmě pochopitelné, když objektem ochrany celého zákona na ochranu republiky bylo, jak již vyplývá z jeho názvu, ochrana republikánských a demokratických hodnot. Je pak jasné, že jednání sympatizantů komunistické strany, která má za cíl zcela jiné státní zřízení, budou spadat pod trestní represi daného zákona.

Důležitější otázkou, na kterou jsem se snažil v práci odpovědět, je však otázka, zda má tato právní úprava místo i v dnešní době, a zda má vůbec místo v demokratickém právním řádu.

Již opakovaně bylo řečeno, že zákon na ochranu republiky postihoval politické delikty. Už jen při vyslovení tohoto tvrzení asi každého napadne, že trestání politických deliktů je spíše výsadou totalitních státních zřízeních. K takovému závěru je však nutné sledovat, jak se takové činy v praxi aplikují. Tedy především jaká všechna jednání postihují a jaké tresty jsou za ně ukládány. V neposlední řadě je nutné si také uvědomit historický kontext takové úpravy. Tudíž i pro případ, že by byl učiněn závěr, že taková úprava nemá co dělat v nynějším demokratickém právním řádu, nemusí to nutně znamenat, že by neměla své místo v tehdejší právním řádu, byť rovněž demokratického státního zřízení.

Již v závěru poslední kapitoly byly uvedeny problémy aplikace předmětné právní úpravy, které mluví v neprospěch zakomponování obdoby této úpravy do našeho právního řádu. Nicméně to mluvíme o problematice aplikace v praxi, což neznamena, že by tyto problémy nutně musely nastat i v dnešní době. Nelze předpokládat, že by i dnes byla tato úprava soudy vykládána extenzivně, když trend dnešní doby je spíše opačný a můžeme vidět snahu spíše o dekriminálnízaci, co nejširšího okruhu verbálních útoků, i když by někdy formálně naplňovaly znaky skutkových podstat dnešních verbálních trestných činů. Trend mírnějšího postupu je jistě viditelný i v problematice trestání pachatelů, kdy jsou upřednostňovány alternativní tresty a nepodmíněné tresty odnětí svobody jsou aplikovány jen za nejzávažnější trestnou činnost a dovolím si říct, že za verbální trestnou činnost jsou takřka neaplikovatelné.

Důležitější je se dívat na úpravu jako celek a na relevantnost důvodů takové úpravy. V dnešním právu je ochrana zájmů společnosti, ale i jednotlivce, poskytována samozřejmě nejen prostředky trestního práva, ale rovněž i práva správního a občanského, a to za užití subsidiarity těchto prostředků práva. Tedy je nutné nejdříve hledat ochranu v právu občanském a jen nejdůležitější právní statky jsou chráněny právem trestním.

Otázkou tak je, zda by si ochrana cti prezidenta zaslouhovala tu nejvýraznější ochranu, kterou může právní řád poskytnout a prohlásit tak jednání poškozující čest prezidenta za trestná dle trestního práva, nebo popřípadě práva správního.

Ve prospěch takové ochrany by mohla mluvit ta skutečnost, že trestní právo obsahuje rovněž trestný čin pomluvy, která poskytuje ochranu všem bez rozdílu jejich postavení ve společnosti. Mohlo by se tak zdát, že když si ochranu cti zaslouhuje obyčejný občan, prezident jako nejvyšší představitel státu by si zaslouhoval ochranu vyšší, speciální. Nutno však pamatovat na to, že v dnešní době je trend spíše opačný. Osoba, která na základě svého dobrovolného rozhodnutí vstupuje do veřejného života, musí povětšinou snést větší míru kritiky. To platí zejména u politických představitelů. Takový přístup je dle mého názoru zcela oprávněný.

Na závěr je nutné si uvědomit, na jaké pachatele by daná úprava dopadala. Ty si lze rozdělit do dvou skupin, a to na politické oponenty a lidi neúčastnící se politického života. U obou těchto skupin by pak potrestání za urážlivé výroky mohlo mít svá obrovská negativa.

U politických oponentů je to částečné znemožnění diskuse a kritiky úřadujícího prezidenta. Jak je vidět na příkladu první republiky, političtí oponenti se mohli dopustit urážky prezidenta republiky poměrně nevinným výrokem jen proto, že ve své řeči někdy poměrně hrubě kritizovali různé společenské a politické problémy, přičemž zmínili i samotného prezidenta. Tím pak bylo dovozeno, že výrok o prezidentovi byl pronesen za takových okolností, že musí být považován za trestný.

U druhé skupiny by pak velkým negativním důsledkem mohla být následná radikalizace pachatelů. Mám silné pochyby o tom, že pachatel, který by spálal prezidentovi republiky a vinil ho například za svoji špatnou sociální situaci, by od svých názorů ustoupil jen z toho důvodu, že by mu byl za takové názory uložen trest.

Radikalizaci by pak mohlo nakonec způsobovat i trestání první skupiny pachatelů, tedy politických rivalů. Takové případy by byly velice medializované a věřím tomu, že nakonec by tyto pachatelé své potrestání využili ve svůj prospěch. Zejména pak různé antisystémové strany, které poslední dobou zaznamenávají poměrně velký úspěch. Představitelé takových stran by veřejně tvrdili, že trest za urážku prezidenta je pouhou snahou umlčet politické odpůrce. Ostatně příkladů, kdy se trestní represe politických oponentů míjela účinkem, můžeme v historii ale i dnes najít celou

řadu. Jako prvorepublikový příklad může sloužit Radola Gajda, u kterého pouhé neprokázané obvinění ze špionáže a plánování puče způsobilo popularizaci Gajdy a následně se stal předním představitelem českých fašistů. Z dnešních dnů si můžeme vzít za příklad kontroverzní držitelku Nobelovy ceny za mír Aun Schan Su Ťij, která díky snaze myanmarské vlády ji umlčet, získala celosvětový věhlas, což jí výrazně pomohlo v její politické kariéře.

Na základě uvedeného musím na otázku, zda je správné opětovné zavedení institutu urážky prezidenta republiky, odpovědět, že nikoliv. Jak bylo nastíněno, předmětná právní úprava obsahuje hned několik vážných negativ, přičemž pozitivum takové úpravy v ničem nespátřuji. Jediným by snad mohlo být nastolení určité slušnosti a navrácení vážnosti tak důležitému veřejnému postu. Nicméně to však nemá být úkolem soudů, ale především samotných politiků, kteří zastávají tyto veřejné posty.

Bibliografie

A. Monografie:

ADAMOVIÁ, Karolína, SOUKUP, Ladislav. *Prameny ke dějinám práva v českých zemích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 360 s.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. JANÁK, Jan. DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, 570 s.

KAZDA, Jan. *Procesy podle zákona na ochranu republiky – urážka prezidenta republiky*. In SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír (eds). *Encyklopedie českých právních dějin*, VIII. svazek: *Procesy do roku 1949*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 295 – 298

KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny země Koruny české: Svazek XIII, 1918 – 1929*. Praha: Paseka, 2000, 821 s.

KOUPIL, Ondřej a kol. *Prameny ke dějinám trestního práva v českých zemích v období absolutismu: chrestomatie*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018, 342 s.

MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. Praha: Orac, 1995, 269 s.

MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přepracované vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s.

MALÝ, Karel. *Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století*. Praha: Univerzita Karlova, 1989, 271 s.

MALÝ, Karel. *Tři studie o trestním právu v českých zemích v 17. a v první polovině 18. století*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, 161 s.

STORCH, František. *Řízení trestní rakouské*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, 396 s.

TÓTH, Andrej. NOVOTNÝ, Lukáš. STEHLÍK, Michal. *Národnostní menšiny v Československu 1918-1938: Od státu národního ke státu národnostnímu?* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2012, 722 s.

VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 67 s.

VOJÁČEK, Ladislav. První československý zákon. Pokus o opožděný komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 392 s.

VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 684 s.

VOJÁČEK, Ladislav. *Urážky, pomlvy, nactiutrhání: ochrana cti v československém trestním právu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 503 s.

B. Články:

BÍLKOVÁ, Veronika. Urážka hlavy státu jako trestný čin? *Právník*, 2018, roč. 157, č. 3, s. 169 – 186

KALLAB, Jaroslav. Zákon na ochranu republiky. *Lidové noviny*, 8. ledna 1923, s. 1

MALÝ, Karel. Poznámky k obecné části zákoníku Marie Terezie Constitutio Criminalis Theresiana. *Právněhistorické studie*, 2017, č. 47/1, s. 44 – 61.

MIRIČKA, August. Poznámky k zákonu na ochranu republiky. *Právník*, 1923, roč. 62, č. 1923, s. 161 – 169

PEHR, Michal. Zákon na ochranu republiky a doprovodné zákony v meziválečné éře. *Časopis národního muzea. Řada historická*, 2015, roč. 184, č. 3-4, s. 31 – 60

STORCH, František. Prozatímná osnova zákona trestního z měsíce září 1909. *Právník*, 1910, roč. XLIX, č. 1910, s. 313 – 327

ŠTEFANICA, Ján. Aplikácia skutkovej podstaty urážky prezidenta republiky podľa § 11 zákona č. 40/1923 Zb. v I. ČSR. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2013, roč. VIII, Vol. 8, s. 105 – 115

C. Komentáře:

ČERNÝ, Jan. *Zákona na ochranu republiky*. Pardubice: Společné tiskárny, 1926, 164 s.

DRLÍK, František. *Zákon na ochranu republiky s vysvětlivkami a příklady*. Brno: Melantrich, 1937, 94 s.

HRABÁNEK, Jan, MILOTA, Albert. *Tiskové právo Československé: ochrana cti, tiskové novely, slovenské tiskové zákony, redaktorský zákon atd.* II. doplněné a rozšířené vydání. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1938, 608 s.

KALLAB, Jaroslav. *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské: Část obecná i zvláštní*. Praha: Melantrich, 1935, 337 s.

LEPAŘ, Mojmír. *Trestní zákon ze dne 27. května 1852. číslo 117. ř. z. se zákonem o tisku a jinými příbližující k nejnovějším změnám*. 2. vydání. Praha: Knihotiskárny Dra Edv. Grégra, 1901, 413 s.

LEPŠÍK, Josef. *Zákon na ochranu republiky s důvodovou zprávou*. Praha: Fr. Borový, 1923, 176 s.

MILOTA, Albert. *Zákon na ochranu republiky*. Druhé přepracované a judikaturou opatřené vydání. Kroměříž: J. Gusek, 1930, 210 s.

MILOTA, Albert. *Zákon na ochranu republiky*. Kroměříž: J. Gusek, 1923, 148 s.

MÍŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné. Část zvláštní*. 6. vydání. Praha: Všehrd, 1921, 111 s.

MÍŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné. Část obecná*. 9. vydání. Praha: Všehrd, 1930, 144 s.

MÍŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné. Část zvláštní*. 10. vydání. Praha: Všehrd, 1930, 146 s.

MÍŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní*. Praha: Všehrd, 1934, 414 s.

D. Právní předpisy:

Zákon č. 50/1923 Sb. z. a n., na ochranu republiky, ve znění vládního nařízení 20/1939 Sb. z. a n., účinném ke dni 17. února 1939.

Zákon č. 50/1923 Sb. z. a n., na ochranu republiky, ve znění zákona č. 124/1933 Sb. z. a n., účinném ke dni 23. července 1933.

Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z.

E. Judikáty:

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. března 1923, sp. zn. Kr II 514/22

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 1924, sp. zn. Kr II 215/23

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 1924, sp. zn. Kr 11 194/23

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. června 1925, sp. zn. Zm II 149/25

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. června 1926, sp. zn. Zm II 43/26

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 1937, sp. zn. Zm I 1371/36

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. září 1925, sp. zn. Zm II 264/25

rozhodnutí Nejvyššího soudu 29. ledna 1925, sp. zn. Zm II 534/24

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. dubna 1926, sp. zn. Zm III 1134/25

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 1926, sp. zn. Zm I 650/25

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. ledna 1925, sp. zn. Zm II 466/24

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. dubna 1926, sp. zn. Zm III 1134/25

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. října 1925, sp. zn. Zm III 641/24

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. září 1926, sp. zn. Zm I 910/25

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. května 1926, sp. zn. Zm III 369/26

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. října 1924, sp. zn. Zm II 328/24

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 1926, sp. zn. Zm I 650/25

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. února 1925, sp. zn. Zm II 596/24

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 1925, sp. zn. Zm I. 675/24

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. března 1927, sp. zn. Zm II 49/27

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. června 1926, sp. zn. Zm II 43/26

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. června 1926, sp. zn. Zm III 894/25

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. května 1926, sp. zn. Zm III 369/26

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. března 1925, sp. zn. Zm III 734/24

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. listopadu 1925, sp. zn. Zm I 431/25

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. října 1924, sp. zn. Zm II 304/24

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. října 1924, sp. zn. Zm II 342/24

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze 7. října 1925, sp. zn. Zm II 136/25

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. února 1926, sp. zn. Zm I 875/25

F. Spisové archiválie:

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 887, sp. zn. Vr IX 2834/21, karton 864.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 949, sp. zn. Vr XIII 3166/21, karton 868.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1093, sp. zn. Vr X 679/22, karton 877.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1135, sp. zn. Vr XIII 1315/22, karton 879.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1249, sp. zn. Vr VI 2967/22, karton 886.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1300, sp. zn. Vr VII 279/23, karton 889.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1416, sp. zn. Vr X 1835/23, karton 894.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1462, sp. zn. Vr IX 2540/23, karton 895.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1497, sp. zn. Vr IX 3118/23, karton 896.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1522, sp. zn. Tk XII 22/24.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1552, sp. zn. Tk VI 380/24.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1641, sp. zn. Tk XII 1344/24.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1690, sp. zn. Tk VIII 1779/24.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1700, sp. zn. Tk VI 1884/24.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1713, sp. zn. Tk IX 1994/24.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1737, sp. zn. Tk X 2368/24.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1856, sp. zn. Tk VI 348/25.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1880, sp. zn. Tk VI 570/25.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1927, sp. zn. Tk VI 1049/25.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1933, sp. zn. Tk VII 1075/25.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1937, sp. zn. Tk VII 1124/25.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1978, sp. zn. Tk VI 1637/25.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1986, sp. zn. Tk VI 1774/25.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 1992, sp. zn. Tk XII 1817/25.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2043, sp. zn. Tk XII 2304/25.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2092, sp. zn. Tk XII 2832/25.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2195, sp. zn. Tk VII 961/26.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2212, sp. zn. Tk VI 1209/26.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2215, sp. zn. Tk VII 1233/26.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2222, sp. zn. Tk XIII 1312/26.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2249, sp. zn. Tk VII 1698/26.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2292, sp. zn. Tk XII 2420/26.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2296, sp. zn. Tk VI 2484/26.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2311, sp. zn. Tk VII 2709/26.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2334, sp. zn. Tk XII 3035/26.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2379, sp. zn. Tk XIV 428/27.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2380, sp. zn. Tk VII 436/27.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2434, sp. zn. Tk XIV 1236/27.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2494, sp. zn. Tk XII 1936/27.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2503, sp. zn. Tk VII 2036/27.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2515, sp. zn. Tk VI 2234/27.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2543, sp. zn. Tk VI 2624/27.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2547, sp. zn. Tk VII 2707/27.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2567, sp. zn. Tk VI 2869/27.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2632, sp. zn. Tk VI 477/28.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2643, sp. zn. Tk VI 624/28.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2669, sp. zn. Tk 898/28.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2685, sp. zn. Tk VII 1076/28.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2691, sp. zn. Tk VI 1136/28.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2698, sp. zn. Tk VII 1191/28.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2792, sp. zn. Tk VI 2260/28.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2892, sp. zn. Tk VII 345/29.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2951, sp. zn. Tk VI 1037/29.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 2983, sp. zn. Tk XIV 1335/29.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3032, sp. zn. Tk VII 1788/29.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3044, sp. zn. Tk VI 1884/29.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3051, sp. zn. Tk VI 1948/29.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3080, sp. zn. Tk VI 2152/29.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3160, sp. zn. Tk VII 480/30.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3170, sp. zn. Tk VI 539/30.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3189, sp. zn. Tk VI 691/30.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3195, sp. zn. Tk VI 740/30.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3217, sp. zn. Tk VI 888/30.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3236, sp. zn. Tk VI 1062/30.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3393, sp. zn. Tk VI 2239/30.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3394, sp. zn. Tk VI 2253/30.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3400, sp. zn. Tk VII 2299/30.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3432, sp. zn. Tk VI 2552/30.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3584, sp. zn. Tk VI 1102/31.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3672, sp. zn. Tk VI 1810/31.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3782, sp. zn. Tk X 263/32.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3802, sp. zn. Tk XIII 483/32.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3810, sp. zn. Tk VI 537/32.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3846, sp. zn. Tk VI 747/32.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 3973, sp. zn. Tk VI 1457/32.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4020, sp. zn. Tk VI 1954/32.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4092, sp. zn. Tk VI 2567/32.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4099, sp. zn. Tk VI 2611/32.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4113, sp. zn. Tk VI 2723/32.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4114, sp. zn. Tk VI 2744/32.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4134, sp. zn. Tk VI 127/33.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4202, sp. zn. Tk XIII 600/33.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4224, sp. zn. Tk VII 769/33.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4296, sp. zn. Tk VI 1319/33.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4302, sp. zn. Tk VI 1379/33.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4380, sp. zn. Tk XIV 2148/33.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4479, sp. zn. Tk XIII 2557/33.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4507, sp. zn. Tk VII 2684/33.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4811, sp. zn. Tk VI 1785/34.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4839, sp. zn. Tk VII 2073/34.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4845, sp. zn. Tk VI 2099/34.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4914, sp. zn. Tk VI 2641/34.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 4946, sp. zn. Tk VII 2840/34.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5089, sp. zn. Tk VII 1132/35.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5131, sp. zn. Tk VI 1489/35.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5247, sp. zn. Tk VI 2335/35.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5266, sp. zn. Tk XII 2451/35.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5352, sp. zn. Tk X 335/36.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5422, sp. zn. Tk VII 1047/36.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5434, sp. zn. Tk VI 1142/36.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5441, sp. zn. Tk XI 1171/36.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5467, sp. zn. Tk VI 1365/36.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5479, sp. zn. Tk VI 1513/36.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5528, sp. zn. Tk X 1948/36.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5535, sp. zn. Tk XII 2016/36.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5541, sp. zn. Tk VII 2074/36.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5544, sp. zn. Tk VI 2120/36.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5564, sp. zn. Tk XI 2335/36.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5643, sp. zn. Tk XII 380/37.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5714, sp. zn. Tk XI 817/37.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5744, sp. zn. Tk VI 1040/37.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5769, sp. zn. Tk VI 1276/37.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5795, sp. zn. Tk XIII 1499/37.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5798, sp. zn. Tk VII 1587/37.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5813, sp. zn. Tk VII 1690/37.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 5998, sp. zn. Tk VI 2641/37.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6075, sp. zn. Tk XVI 503/38.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6089, sp. zn. Tk XVI 645/38.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6164, sp. zn. Tk XVI 1238/38.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6169, sp. zn. Tk VII 1261/38.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6183, sp. zn. Tk XVI 1314/38.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6245, sp. zn. Tk VI 1508/38.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6251, sp. zn. Tk XVI 1544/38.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6256, sp. zn. Tk XVI 1555/38.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6292, sp. zn. Tk X 1704/38.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6351, sp. zn. Tk VII 1958/38.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6419, sp. zn. Tk XI 2243/38.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6431, sp. zn. Tk XII 2267/38.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud v Olomouci I., inv. č. 6440, sp. zn. Tk XII 2291/38.

G. Internetové zdroje:

PJENTAK, Martin. *Na popravu známého vraha prodávali vstupenky. Kdo je neměl, lezl na strom* [online]. iDNES.cz, 15. května 2016 [cit. 17. července 2019]. Dostupné na https://www.idnes.cz/ostava/zpravy/anton-schimak-verejna-poprava-moravsky-babinsky-zlocinec-martin-lecian-kasar.A160512_224557_ostava-zpravy_sme

Stenoprotokol ze 194. schůze poslanecké sněmovny ze dne 06.03.1923 [online]. Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, NS RČS 1920 – 1925, Poslanecká sněmovna, Stenoprotokoly [cit. 16. června 2019]. Dostupné na <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/194schuz/s194001.htm>

Vládní návrh zákona o trestní ochraně představitelů moci ústavní. [online] Senát Národního shromáždění R.Č. r.1921, I. volební období, 3. zasedání. Tisk 854, 19. června 1921 [cit. dne 16.06.2019]. Dostupné na https://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/1vo/tisky/T0854_00.htm

H. Ostatní:

VÁŽNÝ, František. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních: Svazek čtvrtý (od čísla 1062 do čísla 1428) obsahující rozhodnutí z roku 1923.* Ročník V. Praha: Právnické vydavatelství v Praze, 1925, 644 s.

VÁŽNÝ, František. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních: Ročník osmý (od čísla 2228 do čísla 2610) obsahující rozhodnutí z roku 1926.* Praha: Právnické vydavatelství v Praze, 1927, 975 s.

VÁŽNÝ, František. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních: Ročník devatenáctý (od čísla 5783 do čísla 6088) obsahující rozhodnutí z roku 1937 a rozhodnutí disciplinární (od čísla 308 dis. do čísla 347 dis.).* Praha: Hejda & Zbroj, 1938, 733 s.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá institutem urážky prezidenta republiky v českém právním řádu v období první republiky. Práce se člení do úvodu, čtyř kapitol a závěru.

První kapitola se zabývá historickým vývojem urážky hlavy státu na území dnešní České republiky. Druhá kapitola pojednává o obecném trestním právu po vzniku Československé republiky a právní úpravou urážky prezidenta republiky před přijetím zákona na ochranu republiky. Třetí kapitola je věnována již samotnému zákonu na ochranu republiky, který obsahoval ustanovení na ochranu cti prezidenta republiky. Zákon je v této kapitole přiblížen prostřednictvím dobové odborné literatury a analýzou judikatury Nejvyššího soudu Československé republiky.

Poslední a nejdůležitější část práce se zabývá rozhodovací praxí Krajského soudu v Olomouci. V této části je pomocí analyzování rozhodnutí soudu blíže vysvětlena praktická aplikace daného institutu. Zejména se soustředí na souběh deliktu urážky prezidenta republiky s jinými politickými delikty té doby. Dále se soustředí na trestání pachatelů a ukládání trestů. Rovněž se zde pojednává o jednáních, která byla prohlášena za trestná. V poslední řadě je uvedena charakteristika pachatelů a jejich možná motivace.

V závěru práce jsou na základě předchozí analýzy odborné literatury a judikatury shrnuty a zhodnoceny veškeré poznatky a z toho vyvozeny závěry, jak probíhala aplikace daného ustanovení a zejména pak, zda je taková právní úprava potřebná i v dnešní době.

Abstract

The aim of the thesis is to explore the topic of the Insult of the head of state in the Czech legal order during the First Republic. The thesis is divided into an introduction, five chapters and a conclusion.

The first chapter is dedicated to the historical development of the insult of the head of state on the territory of the Czech Republic. The second chapter deals with criminal law in the Czechoslovak Republic and also this chapter explores the legislation of insult of the head of the state in the first years of Czechoslovak republic before the Protection of the Republic Act was passed. The third chapter focuses on the Protection of the Republic Act which contained the paragraph establishing the Insult of the president of the republic. The law in this part of the work is observed through contemporary professional literature and the case law of Supreme Court of the Czechoslovak Republic.

The last and most important part of the diploma paper is devoted to the judgements of Regional Court in Olomouc. This part explains the practical usage of this institute of the criminal law and especially focuses on its concurrence with another political delicts. Furthermore, it

observes the sentencing - what statements were punishable and the descriptor of offenders and their motivations.

In conclusion of the thesis, based on the previous analysis of the professional literature and case law, diploma paper summaries all observations and answers the question, if there is a need to accept same law at the present time.

Klíčová slova

Urážka hlavy státu, prezident, zákon na ochranu republiky, historie trestního práva, trestní právo, politické trestné činy, první republika, Československá republika, Nejvyšší soud, Krajský soud v Olomouci

Key words

Insult of the head of state, president, Protection of the Republic Act, history of criminal law, criminal law, political crimes, First Republic, Czechoslovak Republic, Supreme Court of the Czechoslovak Republic, Regional Court in Olomouc